

**Vilniaus universiteto Teisės fakultato
Darbo teisės katedra**

Irmos Jočionytės,
V kurso darbo teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

**GINČAI DĖL VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ ATLEIDIMO IŠ TARNYBOS:
TEORIJA IR PRAKTIKA**

Vadovė: doc. dr. Daiva Petrylaitė
Recenzentas: lekt. Arūnas Šuminas

Vilnius 2009

Turinys

Įvadas	3
1. Valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos teisinio santykio samprata pagal Valstybės tarnybos įstatymą ir Darbo kodeksą	6
1.1. Valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos pokyčiai Lietuvoje	13
1.2. Darbo santykių pabaigai valstybės tarnyboje taikomos darbo teisės normos	19
1.3. Valstybės tarnybos įstatymo ir Darbo kodekso normų konkurencija atleidžiant valstybės tarnautojus	23
2. Tarnybinių ginčų tyrimo analizė.....	26
2. Ginčų dėl valstybės tarnautojų atleidimo ypatumai	27
2.1. Ginčai dėl įstaigos vadovų atleidimo iš tarnybos	29
2.2. Ginčai dėl karjeros tarnautojų atleidimo iš tarnybos	31
2.3. Ginčai dėl statutinių pareigūnų atleidimo iš tarnybos	46
Išvados	56
Literatūros sąrašas	57
Santrauka	64
Summary	65
Priedai	66

Ivadas

Lietuvoje nėra vieningos pozicijos dėl valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos, nes daug problemų kyla taikant Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymą ir Lietuvos Respublikos Darbo kodeksą, kurie reguliuoja šių teisinių santykių pabaigą. Valstybės tarnybos įstatymas įsigaliojo nuo 1999 m. liepos 30 d., įstatymas buvo svarbus valstybės tarnybos reformos laimėjimas Lietuvoje, tačiau su kartu daugybe blanketinių normų, prieštaravimų su kitais teisės aktais dėl valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos pagrindų. Dėl daugybės pakeitimų, teisės akto neefektyvumo, 2002 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauja Valstybės tarnybos įstatymo redakcija. Šio įstatymo 5 straipsnyje nustatomos darbo teisės taikymo ribos, t.y. jog darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja Valstybės tarnybos įstatymas. Valstybės tarnybos santykiai organizuojami konstituciniais principais, kurie reikalauja vieningo užtikrinimo, nepaneigiant galimybės tam tikrus valstybės tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai. Valstybės tarnybos santykių diferencijuotas teisinis reguliavimas pagrįstas valstybės (savivaldybių) institucijų bei jų vykdomųjų funkcijų ypatumais. Pagrindiniai valstybės tarnautojų atleidimo atvejai išdėstyti Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnyje, tačiau valstybės tarnybos darbuotojų, kaip turinčių valstybės tarnybos statusą, veikla vis tiek yra darbo santykių pabaiga. Tiek, kiek specialūs įstatymai nereguliuoja jų atleidimo specifiškumo, tai nustato Darbo kodekso normos, nes valstybės tarnybą reguliuojantys įstatymai apima siauresnes sritis, o darbo įstatymo normų taikymo ribos daug platesnės.

Pagrindinis magistrinio darbo tikslas – remiantis Valstybės tarnybos įstatymu, statutais išanalizuoti valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos pagrindus, juos atriboti nuo darbo sutartimi grindžiamų teisinių santykių pabaigos ir nustatyti Valstybės tarnybos įstatymo taikymo ribas.

Atsižvelgiant į didelį skaičių valstybės tarnautojų, jų skirtingą teisinį reguliavimą, magistro darbo apimties reikalavimus, darbe bus analizuojamos dažniausiai Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtų valstybės tarnautojų kategorijų grupės: įstaigos vadovų (politinio asmenio pasitikėjimo pagrindu), karjeros tarnautojų ir statutinių pareigūnų.

Tyrimo objektas - požymiai, vienijantys ir skiriantys skirtingų valstybės tarnautojų atleidimo atvejus. Nagrinėjami valstybės tarnautojų atleidimą nustatančių

Lietuvos Respublikos teisės aktų raidos pokyčiai, darbuotojų atleidimas sutarties nutraukimu pagal Darbo kodekso nuostatas, remiamasi istoriniu metodu, naudojamas lyginamasis metodas siekiant palyginti Valstybės tarnybos įstatymo ir Darbo kodekso taikymo ribas, derinant tarpusavyje lingvistinį, kalbinį ir sisteminių teisės normų aiškinimo metodus, tiriant reikšmingus teisės aktus, Valstybės tarnybos įstatymo, statutų reikšmę, atleidžiant tarnautojus. Lyginamosios analizės metodu atskleidžiami valstybės tarnautojų atleidimo ypatumai, analizuojant Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktiką. Darbo tema plačiai diskutuotina įvairiais aspektais, kaip problematiška.

Magistro baigiamojo darbo tema yra ypač aktuali, tačiau mokslinės doktrinos tiesiogiai šiuo klausimu nėra. Yra reiškiamos atskirų mokslininkų nuomonės Doc. dr. V. Tiažkijaus, I. Povilaitienės, doc. dr. A. Andriuškevičiaus, I. Silevičiūtės dėl valstybės tarnybos vietos Respublikos teisės sistemoje, tačiau išsamiai valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos atvejų nenagrinėjo.

Magistro temos naujumas grindžiamas nedidelės apimties teorine medžiaga, bet gausia faktine Lietuvos administraciniuose teismuose nagrinėtų valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos bylų jurisprudencija. Pažymėtina, kad teismų praktika nėra statiška, ji linkusi keistis.

Uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti norminių teisės aktų analizę, reglamentuojančius valstybės tarnautojų atleidimą pagal Valstybės tarnybos įstatymą ir Darbo kodeksą panašumai ir skirtumai.
- 2) Atlikti teismų praktikos analizę skirtingų valstybės tarnautojų kategorijų atleidimo iš tarnybos bylose (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo, Vilniaus, Kauno, Kaipėdos apygardų administracinių teismų).
- 3) Atskleisti valstybės tarnautojų atleidimo pagrindų sampratą ir jų tiesioginį taikymą.

Uždaviniams išspręsti svarbiausiais magistro baigiamojo darbo šaltiniais buvo Valstybės tarnybos įstatymas, statutai, Valstybės tarnybos įstatymo komentaras, Darbo kodeksas, darbo kodekso komentarai, Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimai, Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktika, darbo teisės vadovėliai, moksliniai straipsniai.

Magistro darbą sudaro įvadas, dvi dėstomosios dalys ir išvados. Pirmojoje dalyje apibrėžiama valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos samprata pagal Valstybės

tarnybos įstatymo, raida ir Darbo kodekso normų taikymo specifika. Antrojoje dalyje, remiantis Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktikos analize, išskirti tarnybinių ginčų pagrindai ir jų problematika.

Darbo pabaigoje pateikiami panaudotos literatūros sąrašas bei santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedai.

1. Valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos teisinio santykio samprata pagal Valstybės tarnybos įstatymą ir Darbo kodeksą

Darbas yra viena svarbiausių ekonominių ir socialinių garantijų, teisinio reguliavimo ištakos yra Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau - Konstitucija), priimtoje Lietuvos Respublikos piliečių 1992 m. spalio 25 d. referendume. Konstitucijos 48 straipsnyje įtvirtinta teisė kiekvienam asmeniui laisvai ir nevaržomai pasirinkti darbo vietą. Kiekvienos valstybės tikslas darbo teisės šakoje - nustatyti ir efektyviai taikyti tokias teisės normas, kurios užtikrintų darbuotojų saugumą, teisę į poilsį, laisvalaikį, atostogas, teisingą apmokėjimą, socialinę apsaugą nedarbo atveju, suteiktų lygias galimybes darbui gauti, griežtai apibrėžtų darbuotojo teises ir pareigas. Darbo teisės paskirtis - tinkamai reguliuoti darbo santykius tarp dirbančiųjų, kurie realizuoja fizinius, protinius ir intelektualinius sugebėjimus, ir tų, kas suteikia jiems tą darbą, galinčių tai įgyvendinti pagal atitinkamas teisės normas. Darbas suprantamas kaip žmonių intelektualinė, vykdomoji, socialinė veikla, kuri gali būti tiek privataus pobūdžio, reguliuojama įprastomis darbo įstatymų normomis ir apimanti atskirų asmenų ir jų grupių poreikių tenkinimą, tiek viešoji veikla, į kurią įeina valstybinio lygmens veikla, kuria siekiama įgyvendinti įstatymus bei kitus teisės aktus politinėje, socialinėje, ūkio valdymo srityse. Tokią veiklą, vadinama darbu, vykdo valstybės ir savivaldybių darbuotojai - valstybės tarnautojai, einantys pareigas valstybės tarnyboje ir turintys įstatymo suteiktus atitinkamus įgaliojimus bei teisės aktų nustatytus išipareigojimus.

Tradiciškai teorijoje teisės ir pareigos yra glaudžiai viena su kita susijusios ir būtinos teisiniam santykiui atsirasti, o jų nesilaikymas sukelia neigiamas pasekmes, teisinių santykių pabaigos rezultata, atleidimą iš darbo plačiąja prasme. Reikia pripažinti, kad valstybės tarnautojų kaip darbuotojų kategorija skiriasi nuo darbuotojų, dirbančių pagal Darbo kodekso (toliau – DK) nuostatas. Tradicinė teisės jurisprudencija skiria privačius ir viešus teisinius santykius, o jų skirtumu laiko tai, kad pirmieji yra lygiųjų santykiai, o antrieji viršesniojo ir žemesniojo (valstybės ir valdinio) santykiai¹. Atidžiau detalizuojant šį probleminį klausimą galima išspręsti, kad Valstybės tarnautojų teisiniai santykiai priklauso viešiesiems santykiams, nes pasižymi specifiniais subjektais, kurių veikla grindžiama subordinacijos principo taikymu. Valdinis santykis apibrėžtas Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTI) 2 straipsnyje, kuris nurodo, kad valstybės tarnyba – teisinių santykių, atsirandančių įgijus valstybės tarnautojo statusą, jam

---

¹ Kelsen, Hans. *Grynoji teisės teorija*. Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 154.

pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančių dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės, savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų.² Tokiu atveju galima daryti išvadą, kad valstybės tarnybos samprata nėra išsamiai apibrėžta, kadangi į reguliuojamų santykių sferą patenka platus ratas subjektų, kurie atlieka įstatyme minimas funkcijas. Tačiau subjektai yra tik įstatyme numatyta veiklą įgyvendinantys asmenys, o abipusių teisių ir pareigų turinys keičiasi bei prarandamas atleidus valstybės tarnautoją iš pareigų.³

Bendriausia prasme valstybės tarnyba - tam tikrų specifinių teisinių santykių visuma, kuri grindžiama valstybės tarnautojo statuso įgijimu, jo pasikeitimu ar praradimu, o taip pat tam tikros specifinės veiklos vykdymu. Pateikta valstybės tarnybos sąvoka nurodo tyrimo kryptį orientuoti į individualius teisinius santykius, juolab, kad darbo teisėje taip pat skiriamas individualių darbo santykių reglamentavimas. Taikant lyginamąjį metodą, nesunkiai galima aptikti nemažai prieštaravimų tarp VTĮ ir DK.

Pažymėtina, kad atleidimo atvejai galimi tik tokie, kurie tiesiogiai numatyti įstatyme, dabar galiojančiame 2002 metų VTĮ 44 straipsnyje nurodyti atvejai, tačiau dažnai kyla problemų dėl įstatymo taikymo asmenims dirbantiems pagal statutus. Statutiniai pareigūnai priskiriami valstybės tarnautojų kategorijai, bet ne visi. Kitaip tariant, įstatymų leidėjas pateikia kolizinę situaciją, kadangi kai kurie pareigūnai įdarbinti pagal darbo sutartis. Atleidimo pagrindai diskutuoti dėl šio nevienareikšmiško teisinio reguliavimo būdo. Taip pat nėra aiškūs jų atleidimo iš tarnybos pagrindai, kokį teisės aktą taikyti? Sprendžiant klausimą dėl taikymo, kuris teisės aktas viršesnis, VTĮ, ar atitinkamas statutus. Pabrėžtina, jog teisiniai santykiai grindžiami subordinacijos principo taikymu. Šių santykių specifika pasireiškia tuo, kad statutinių darbuotojų statusas pirmiausia reglamentuojamas specialiais įstatymais bei įstatymais patvirtintais statutais. Iškyla problema darbuotojams įvertinti ar teisėtai ir

---

² Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708.

³ Budbergytė, R., Šakočius, A., Žilinskas, D. *Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo komentaras*. Vilnius, Viešojo administravimo institutas, 2004. P. 7.

pagrįstai jie buvo atleisti iš tarnybos. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje taikomi statutai asmenims vykdantiems viešojo administravimo veiklą, siekiant užtikrinti demokratinę santvarką, visuomenės saugumą, ūkininkavimo ir verslo tvarką, kultūros vertybių apsaugą, valstybės ekonominius ir finansinius interesus bei daugelį kitų įvairių funkcijų, kurios įtvirtintos skirtingų rūšių statute: Civilinės krašto apsaugos tarnybos statusas⁴, Diplomatinių tarnybos įstatymas⁵, Tarnybos Kalėdinių departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statusas,⁶ Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statusas⁷, Valstybės saugumo departamento statusas⁸, Vidaus tarnybos statusas⁹, Specialiųjų tyrimų tarnybos statusas.¹⁰ Pabrėžtina, jog pagal statusus dirbančių asmenų skaičius yra didelis ir dėl šios priežasties ypatingai svarbus klausimo išsprendimas, nes atleidžiant pareigūnus jiems turi būti žinoma kokiais teisės aktais remiantis, jie netenka darbo, kad tinkamai pasinaudotų gynybos teise. Ginčijamą neteisėtą ar nepagrįstą sprendimą, jų manymu, nuginkčyti teisme. Tačiau būtina žinoti kokių teisės aktu argumentuoti skundą dėl atleidimo iš tarnybos. Iškyla klausimas, kokiais atvejais taikomas VTĮ, DK ar atitinkamo statuto nuostatos, nes kiekvienas išskiria skirtingus atleidimo iš tarnybos pagrindus. Įstatymų leidėjas nėra įsakmiai nustatęs vieningo teisinio reguliavimo, o taikymas paliktas vertinamojo pobūdžio.

Manytina, kad būtų tikslinga minėtais pagrindais klasifikuoti valstybės tarnautojus pagal VTĮ taikymo sritį. Klasifikavimas turi praktinę reikšmę:

- 1) valstybės tarnautojai, kuriems įstatymas taikomas kaip pagrindinis šaltinis ir teisinių santykių pabaigai;
- 2) numatančius, kad VTĮ taikomas tiek, kiek jų statuso nereguliuoja statutai;
- 3) kiti asmenys, kurių teisinių santykių pasibaigimo nereguliuoja Valstybės tarnybos įstatymas.

Doc. dr. V. Tiažkijaus nuomone: „Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad valstybės tarnyba kaip institutas, apima daug didesnę skaičių asmenų, negu tas kuriam taikomas VTĮ, - daliai darbuotojų šis įstatymas netaikomas, o jų veiklą reguliuoja specialūs įstatymai¹¹“. Pagal VTĮ 5 straipsnį yra numatyta kitų teisės aktų taikymo prerogatyva. Dėl šios priežasties, valstybės tarnautojų atleidimo teisinis reguliavimas įgyvendinamas, ne tik Valstybės tarnybos įstatyme, bet galimas tarnybos santykių pasibaigimas kitų teisės

⁴ Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1927.

⁵ Valstybės žinios, 1999, Nr. 7-140.

⁶ Valstybės žinios, 2000, Nr. 39-1088.

⁷ Valstybės žinios, 2000, Nr. 94-2917.

⁸ Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3101.

⁹ Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1927.

¹⁰ Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1656.

¹¹ Tiažkijus, V. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 129.

aktų pagrindu. Minėtas VTĮ 29 straipsnis numato valstybės tarnautojų tarnybinės atsakomybės rūšis. Pagal tarnybinio nusižengimo pobūdį galima išskirti jų rūšis:

- 1) pastaba;
- 2) papeikimas;
- 3) griežtas papeikimas;
- 4) atleidimas iš pareigų.

Kitokių tarnybinių nuobaudų skyrimas nei numatyta VTĮ negalimas, išskyrus statutinius pareigūnus. Viena iš griežčiausių tarnybinių nuobaudų valstybės tarnautojams - atleidimas iš tarnybos, taikomas tik dėl svarbių priežasčių: už šiurkštų tarnybinį nusižengimą ar už padarytą pakartotinį tarnybinį nusižengimą per 12 mėnesių laikotarpį. Tarnybinio nusižengimo kvalifikavimo pobūdį nulemia atsiradusi ar galėjusi atsirasti žala ne tik materialiai, bet ir pažeidžianti valstybės interesus. VTĮ 29 straipsnio 6 dalis atskleidžia šiurkštaus tarnybinio nusižengimo sampratą:

- 1) valstybės tarnautojo elgesys, diskredituojantis valstybės tarnybą, žeminantis žmogaus orumą, ar kiti veiksmai, tiesiogiai pažeidžiantys žmonių konstitucines teises;
- 2) valstybės, tarnybos ar komercinės paslapties atskleidimas;
- 3) korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinti veika, nors už šią veiką valstybės tarnautojas ir nebuvo traukiamas baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn;
- 4) piktnaudžiavimas tarnyba bei Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų pažeidimas;
- 5) dalyvavimas su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje;
- 6) nebuvimas tarnyboje (darbe) vieną ar daugiau darbo dienų be pateisinamos priežasties;
- 7) buvimas tarnybos (darbo) metu neblaiviam ar apsvaigusiam nuo narkotinių ar toksinių medžiagų, jei valstybės tarnautojo elgesys įžeidžia žmogaus orumą ar diskredituoja valstybės ir savivaldybės institucijos ir įstaigos autoritetą;
- 8) kiti nusižengimai, kuriais šiurkščiai nusižengiama valstybės tarnautojo pareigoms ar valstybės tarnautojo etikos principams¹².

Kiekvienas atvejis yra vertinamojo pobūdžio ir institucija (įstaiga) atleidžianti tarnautoją už šiurkštų tarnybinio nusižengimo padarymo fakto konstatavimą, kad nutrauktų teisinį santykį turėtų atlikti išsamų, nešališką tyrimą, įvertintų visas aplinkybes ir sprendimas neturėtų būti vienašališkas tarnautojo nenaudai. Pabrėžtina, kad pakartotinis nusižengimo padarymo faktas per vienerių metų laikotarpį yra laikomas vienu iš

---

¹² Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708.

atleidimo pagrindų už netinkamą pareigų atlikimą ar neatlikimą. Taigi, valstybės tarnautojų teisinių santykių pabaigai įstatymiškai įtvirtintos papildomos garantijos, nurodytos konkrečios nuobaudų rūšys, išaiškinta jų reikšmė, bet svarbus jų teisingas įgyvendinimas.

Vertinant valstybės tarnautojo ir asmens dirbančio pagal darbo sutartį, teisinį santykį, teigtina, kad čia yra nemažai panašumų. Visi asmenys plačiąja prasme yra darbuotojai, kurie privalo atlikti jiems priskirtus darbus, įgyvendinti apibrėžtas funkcijas, laikytis darbdavio nurodymų: „tačiau valstybės tarnybos santykiai siaurai reguliuojami darbo įstatymais, valstybės tarnautojams netaikoma dauguma garantijų ir teisių, numatytų darbo įstatymuose“¹³. Darbo įstatymai numato daugiau socialinių, finansinių garantijų, nes atleidimo iš darbo atveju įvertinamas darbuotojo dirbusio pagal neterminuotą darbo sutartį sukauptas darbo stažas. Valstybės tarnautojams tokios nuostatos netaikomos. Teisinio santykio atribojimui reikšmingos šio santykio šalys. DK 15 straipsnyje pateikiamas apibrėžimas, kad darbuotoju laikomas asmuo - turintis darbinį teisingumą ir veiksnumą. Teisiniui santykiui yra būtinas trečias požymis – atlygintinos darbo sutarties sudarymas. Darbinis teisingumas - galėjimas turėti teises ir pareigas užtikrinamas be jokios diskriminacijos, taikomas lygybės principas, tiek Lietuvos Respublikos piliečiams, ar asmenims, neturintiems pilietybės, nuolatiniais gyventojams, kartu numatant galimybę įstatymų pagrindu įtvirtinti tam tikrus atribojimus. Visiškam darbiniam teisingumui (teisių ir pareigų atsiradimui) aktualus amžiaus cenzas - 16 metų sulaukusiam asmeniui¹⁴. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 138 „Dėl asmenų iki aštuoniolikos metų įdarbinimo, sveikatos patikrinimo ir jų galimybių dirbti konkretų darbą nustatymo tvarkos, darbo laiko, jiems draudžiamų dirbti darbų, sveikatai kenksmingų, pavojingų veiksmų sąrašo patvirtinimo“¹⁵ teigtina, kad išimtinis darbinis teisingumas atsiranda nuo 14 metų amžiaus.

Pagal VTĮ 9 straipsnį valstybės tarnautoju gali būti Lietuvos Respublikos pilietis, sulaukęs 18 metų, turintis reikalavimus atitinkantį išsilavinimą. Atkreiptinas dėmesys, kad priimant į darbą galimi tam tikri papildomi reikalavimai. Papildomus reikalavimus, sudarant darbo sutartį, gali nustatyti darbo įstatymai, kiti norminiai teisės aktai ir kolektyvinės sutartys. DK 100 straipsnyje įtvirtintos darbo sutarties sudarymo papildomų sąlygų prielaidos. Darbuotojai priimami į darbą konkursų, rinkimų būdu, ar

---

¹³ Povilaitienė, I. Valstybės tarnyba: kai kurios atskyrimo nuo darbo teisinių santykių ir darbo įstatymų taikymo ribų nustatymo problemos Lietuvoje. *Teisė*, 2004, Nr. 53, P. 142.

¹⁴ Valstybės žinios, 2002, Nr. IX-926.

¹⁵ Valstybės žinios, 2002, Nr. 13-502.

išlaikę kvalifikacinius egzaminus. Konkursinių pareigų sąrašą ir konkursų valstybės ar savivaldybių įmonėse tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. kovo 21 d. nutarimu „Dėl konkursinių pareigų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir valstybinio socialinio draudimo fondų biudžetų bei kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose sąrašo nustatymo ir konkursų pareigoms, įtrauktoms į konkursinių pareigų sąrašą, organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo”¹⁶. Analizė leidžia daryti išvadą, kad į vadovaujančias darbuotojų ir specialistų pareigas, keliami ypatingi išsilavinimo, fiziniai, sveikatos ar kitokie papildomi reikalavimai.

Įstatymų leidėjas nurodė, kad fiziniams asmenims, norintiems įsidarbinti, yra keliami mažesni reikalavimai, užtenka teisinio subjektiškumo, nei asmenims pretenduojantiems tapti valstybės tarnautojais. Valstybės tarnyboje konkursai yra būtinybė, darbo santykiuose - galimybė. Reikia pažymėti, kad darbinis teisnumas ir veiksnumas įgyjamas tuo pačiu momentu, kai jis turi asmeniškai įgyvendinti darbdavio pavestas funkcijas¹⁷. Darbuotojui pasirašius sutartį, įgyjamos teisės ir pareigos, apibrėžtos darbo sutartyje.

Teisiniai darbo santykiai atsiranda darbo sutarties pagrindu, kurių vienas subjektas (darbdavys) suteikia darbą, sulygtą pagal darbo sutartį, garantuoja darbo sąlygas, šalių susitarimu moka darbo užmokestį pagal atliekamo darbo kiekį ir kokybę¹⁸.

Sudaręs darbo sutartį darbuotojas sutinka su darbdavio sąlygomis. Pagal DK 227 straipsnio 2 dalį darbuotojams, pažeidus darbo drausmę, gali būti taikomos drausminio poveikio priemonės. Čia reikėtų atkreipti dėmesį, kad kai kuriais atvejais yra galima neigiama darbo sutarties nutraukimo pasekmė, todėl pagal DK 129 straipsnį darbdavys gali nutraukti neterminuotą darbo sutartį dėl svarbių priežasčių, apie tai išpėjęs DK 130 straipsnyje nustatyta tvarka. Manytina, kad darbdavys gali piktnaudžiauti sutarties šia prerogatyvia teise, kurio iniciatyva nutraukiami darbo teisiniai santykiai. Stipresnioji teisinio santykio šalis (darbdavys) gali piktnaudžiauti šia teise. Remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) nutarimu, darbdavys ir darbuotojas yra skirtingi subjektai, todėl valstybė turi užtikrinti darbuotojo, ekonominiu ir socialiniu požiūriu silpnesnės pusės interesus. „Konstitucijoje įtvirtinta vertybių sistema sąlygoja tai, kad darbo santykius ir su jais

¹⁶ Valstybės žinios, 2007, Nr. 37-1374.

¹⁷ Nekrošius, Ipolitas, et al. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras. Pirmas tomas*. Vilnius: Justitia, 2003. P. 79.

¹⁸ Tiažkijus, V., Petravičius, R., Bužinskas, G. *Darbo teisė*. Vilnius: Justitia, 1999. P. 36.

susijusias sritis reguliuojančios teisės normos turi ne vien numatyti darbuotojo apsaugą darbo procese, bet ir užtikrinti visą spektrą dirbančio žmogaus teisių garantijų siekiant išvengti vienos darbo santykių šalies nepagrįsto dominavimo ir kitos šalies priklausomybės. Pažymėtina, kad šie tikslai ir lemia darbo santykių teisinį reguliavimą¹⁹.

Darbdavys ir darbuotojas yra skirtingi subjektai, todėl valstybė turi užtikrinti darbuotojo, ekonominiu ir socialiniu požiūriu silpnesnės pusės interesus, nes dažniausiai pajamos gaunamos už darbą yra vienintelis pragyvenimo šaltinis.

Atsižvelgiant į darbo teisinio santykio taikymo ribas pagal VTĮ nuostatas ir darbo įstatymus, svarbus atskyrimo kriterijus – pavaldumas. Darbo teisiniai santykiai grindžiami tarpusavio interesų pusiausvyra. Tuo tarpu tarnybiniai santykiai grinžiami pavaldumu, nes šalys nesusitaria dėl darbo sąlygų, funkcijų, apmokėjimo tvarkos – visos sąlygos nustatytos norminiuose aktuose²⁰. Teisinių valstybės tarnybos santykių specifiškumą pabrėžia valstybės tarnautojų efektyvų pareigų atlikimą.

Valstybės tarnautojai – asmenys, atliekantys viešąjį administravimą, įgiję tarnautojo statusą bei dirbantys valstybiniame sektoriuje, valstybinėse ar savivaldybės institucijose. Šiuo pagrindu darbdavys – valstybė pagal VTĮ 2 straipsnio 14 dalį. Konceptualiuoju požiūriu valstybės tarnautojai dirba valstybės interesais, taip pat darbo užmokestis mokamas iš valstybės biudžeto.

Teisės teorijoje nėra vieningos pozicijos, kurios teisės šakos normos reguliuoja valstybės tarnybos santykių pabaigą. Doc. dr. A. Andriuškevičiaus teigimu, valstybės tarnybos santykius reguliuoja konstitucinė, administracinė ar kitos teisės šakos²¹, doc. dr. V. Tiažkijus pažymi, kad svarbu taikyti darbo teisės normas.

Manytina, kad diskusija nėra lengvai išsprendžiama. Konstitucija yra pamatinis teisės normų aktas. Siauruoju požiūriu, konstitucinė teisės šaka, reguliuoja žmogaus padėtį visuomenėje, visuomeninės santvarkos pagrindus, viešosios valdžios organų sistemos organizacijos veiklos pagrindus. „Materialiuoju požiūriu konstitucinė teisė - prigimtinė teisė, ją iš dalies aprašančios Konstitucijos ir jų nuostatas interpretuojančio Konstitucinio Teismo aktų įtvirtinamų esminių fundamentalių bendrojo valstybinio būvio visuomenės ir valstybinės sferų principų ir normų visuma²²“ Konstitucijos 33

¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso proceso 476 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios. 1998, Nr. 85-2382.

²⁰ Tiažkijus, V. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 132.

²¹ Andriuškevičius, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. P. 70.

²² Šileikis, E. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P. 78.

straipsnio nuostata – pamatinė teisės norma, kuri numato galimybę lygiomis sąlygomis stoti į valstybės tarnybą, bet atleidimo sąlygos, pagrindai neįtvirtinti. Remiantis šia Konstitucijos nuostata tiesioginis taikymas negalimas. Todėl būtina taikyti kitas teisės šakas, detaliau reglamentuojančias tarnybinių santykių pabaigą.

Grįžtant prie klausimo, ar administracinė, ar darbo teisė gali reguliuoti valstybės tarnautojų teisinių santykių pabaigą, svarbus atskyrimo kriterijus, kurio pagrindu galima tarnybinius santykius priskirti administracinės teisės šakai yra: „valstybės tarnautojo darbdaviu plačiau prasme yra laikoma pati valstybė²³“.

Darbdavio sąvoka apibrėžta VTĮ 2 straipsnio 14 dalyje. Šiuo pagrindu darbdavys – valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos. Konceptualiuoju požiūriu valstybės tarnautojai dirba valstybės interesais, taip pat darbo užmokestis mokamas iš valstybės biudžeto. Todėl šiuo atveju verta pabrėžti valstybės tarnybos santykių ir administracinių santykių panašumus.

Apibendrinant tai kas išdėstyta tarnybiniai santykiai susiklosto tarp darbdavio (valstybės) ir tarnautojo, santykiai grindžiami pavaldumu, siekiant garantuoti viešąjį interesą. Darbo teisiniai santykiai pasižymi darbdavio ir darbuotojo interesų pusiausvyra.

Valstybės tarnautojų teisiniai santykiai reguliuojami kelių teisės šakų: administracinės, darbo, konstitucinės.

1.1. Valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos pokyčiai Lietuvoje

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę 1990 metais buvo būtina reformuoti valstybinio valdymo sektorių, nes sovietinės teisės reguliavimo metodas pagrįstas tuo, kad visos institucijos, įstaigos, įmonės priklausė valstybei. Tai neatitiko pasikeitusio Lietuvos teisinio statuso, kaip laisvos, nepriklausomos, demokratinės valstybės. Lietuva pripažino privatinius teisinius santykius, ėmė kurtis privačios įmonės, įstaigos, bet teisinis reguliavimas pradėtas priėmus 1991 m. lapkričio 28 d. Darbo sutarties įstatymą, kuris mažai pakeistas nuo sovietinio. Šio įstatymo taikymo sritis labai plati, nes pagal 1 straipsnį apėmė visus valstybės tarnautojus, jų neskirsto pagal institucijas, funkcijas, kurias atlieka. Valstybės tarnybos raidą galima suskirstyti į laikotarpius: 1) bendrasis laikotarpis nuo 1990 iki 1995 metų; 2) Valdininkų laikotarpis, kurio metu nuo 1995 iki 1999 metų galiojo Valdininkų įstatymas; 3) Valstybės tarnybos modelio sukūrimas ir tobulinimas priėmus 1999 metais VTĮ.

---

²³ Vaičaitis, V. Valstybės tarnybos santykiai: administraciniai santykiai, turintys darbo teisinių santykių elementų? *Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008. P. 47.

Pirmasis etapas kuriant valstybės tarnybos santykius 1995 metais balandžio 4 dieną priimtas Valdininkų įstatymas. Šis teisės aktas taikomas ne visiems valstybės tarnautojams, o tik mažai daliai asmenų, kurie dirbo valstybės valdymo institucijose, įstaigose, taip priskiriami asmenys, dirbantys Lietuvos Respublikos Seime, Prezidentūroje, Vyriausybėje ir kiti asmenys dirbantys valstybės ir savivaldybių institucijose pagal pareigybių sąrašą. Pagal Valdininkų įstatymo 5 straipsnio 2 dalį valdininkais nelaikomi asmenys, kurie vykdo ūkines ar technines funkcijas, prižiūri darbovietės vidaus tvarką, jų veiklą neįtakoja vidaus institucijos kompetencijos.

Valdininkų įstatymo 20 straipsnis reglamentavo valdininkų teisinių santykių pabaigą. Remiantis šiuo straipsniu atleidimas pateikiamas 2 kategorijų asmenims: A arba B lygių valdininkams. Pagal Valdininkų įstatymą A lygyje įdarbinami ir atleidžiami iš valstybės valdymo tarnybos Konstitucijos, darbo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka. B lygyje valdininkų teisiniai santykiai baigiasi terminuotų darbo sutarčių pagrindu arba atitinkamų institucijų ar jų vadovų įgaliojimų pasibaigimu.

Valdininkams nebuvo aiškiai nustatyta, kokios teisės šakos normomis vadovaujantis jie gali būti atleidžiami. B lygyje dirbančių valdininkų teisinių santykių pabaiga yra aiškesnė, nes apibrėžtas sutarties galiojimo terminas. A lygio tarnautojams iškyla klausimas, kokie be darbo įstatymų jiems gali būti taikomi papildomi įstatymai. Atsižvelgiant į skirtingą teisinį reguliavimą galima teigti, kad teisės norma blanketinė.

Valdininkai turi teisę žinoti, kokiais pagrindais jie atleidžiami iš užimamų pareigų. Valdininkų įstatymas nustato tarnautojams savanorišką tarnybinių santykių nutraukimo teisę - atsistatydinimą pateiktą raštu institucijos vadovui. Prieštaringa įstatymo norma, kad B kategorijos tarnautojams reikalavimas pasibaigus terminuotos sutarties laikui, privalo savanoriškai atsakyti tarnautojo darbo. Reikėtų pažymėti, kad to paties Valdininkų įstatymo 20 straipsnio trečioji dalis sukelia problemų kitu aspektu, nes B lygio valdininkai nesutikdami su Seimo, Prezidento, Vyriausybės vykdoma politika, sprendimais ar veiksmais, jei jų veiksmų kritika, pateikta pagal instancijos nustatytą darbo tvarką, nedavė teigiamų rezultatų - gali atsistatydinti.²⁴ Savo ruožtu tarnautojui suteikiama pareiga per 14 dienų atsistatydinti, jeigu nepritaria vykdomai politikai. Įstatymų leidėjas apribojo valdininko galimybę informuoti visuomenę, kritikuoti valstybės institucijų veiklą, valdžios įstaigų įgyvendinamą politiką. Konstitucinio teismo išaiškinimu dėl valdininkų atsistatydinimo šio įstatymo dalis prieštarauja Konstitucijai. Atsistatydinus, jie atleidžiami iš tarnybos įstatymų nustatyta

---

²⁴ Valdininkų įstatymas. Valstybės žinios, 1995, Nr. 33-759 (negalioja nuo 1999 07 30).

tvarka ir laikomi atleistais iš valstybės valdymo tarnybos, kas prieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio pirmajai bei antrajai dalims ir 33 straipsnio antrajai daliai.

Netrukus įstatymas pasirodė neefektyvus, neprisitaikantis prie nuolatos kintančios teisinės situacijos ir netaikomas didžiajai daliai asmenų dirbančių valstybės tarnyboje. Tarnautojų teisinių santykių pabaiga turi būti tiesiogiai apibrėžta, o ne priešingai nukreipianti į kitus teisės aktus.

1999 metais priimtas VTĮ. Viena šio įstatymo rengimo priežasčių buvo ta, kad Europos Komisijos nuomone pažymėta, jog Lietuvos administracinio valdymo pajėgumas yra nepakankamas, žmonėms pasitikėjimo nekelia valstybės tarnyba ir didelė valdininkų kaita, netinkama valstybės tarnybos darbuotojų darbo apmokėjimo sistema. Pažymėtinas kvalifikuotų valstybės tarnautojų trūkumas. Minėtas teisės aktas taikomas plačiam ratui subjektų, kurie vykdo viešąjį administravimą. Pagal viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalį tai - įstatymų reglamentuota veikla, skirta valstybės ar vietos savivaldos institucijų aktams įgyvendinti bei numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti²⁵. Viešąjį administravimą atlieka statutiniai valstybės tarnautojai, valstybės politikai, teisėjai, prokurorai, profesinės karo tarnybos kariai, valstybės ir savivaldybių įmonių darbuotojai. Įstatymų leidėjas apriboja VTĮ taikymo galimybę. Pastebėtinas šių subjektų panašumas dėl atliekamų tarnybinių pareigų.

Valstybės tarnautojų atleidimas siejamas su teisinio statuso praradimu, tačiau numatyta tarnautojų persikvalifikavimo galimybė. VTĮ nustato tarnautojams terminą, įgyti būtiną išsilavinimą ar atitikti kitokias specialias sąlygas. Dėl šios priežasties įtvirtintas pereinamasis laikotarpis. VTĮ 68 straipsnyje pateikti tarnautojo teisinio statuso praradimo atvejai. Valstybės tarnautojo teisinis statusas prarandamas ne visais atvejais. Pirma, suteikiamas 3 metų laikotarpis savanoriškai palikti tarnybą sulaukus senatvės pensijos karjeros ar viešųjų paslaugų valstybės tarnautojams, viršijus nurodytą terminą atleidžiami. Antra, stiprinant valstybės saugumą viešojo administravimo valstybės tarnautojus bei viešųjų paslaugų valstybės tarnautojus, kurie buvo SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB - toliau VSK) kadriniai darbuotojai (išskyrus tuos VSK kadrinius darbuotojus, kurie dirbdami VSK, tyrė tik kriminalines bylas ir ne vėliau kaip kitą dieną po 1990 m. kovo 11 d. nutraukė savo darbą) gali likti tarnyboje, tačiau kurie iki VTĮ įsigaliojimo neatsistatydino iš pareigų, atleidžiami iš tarnybos. Taip pat, jeigu valstybės tarnautojas per 5 metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo neįgyja išsilavinimo, būtino einamoms pareigoms; įvertinus valstybės tarnautojo profesionalumą, pripažįstama, kad jis neatitinka pareigybei keliamų reikalavimų, o

---

²⁵ Valstybės žinios, 1999, Nr. 60-1945.

žemesnių pareigybių nėra ar nesutinka būti perkeltas; likvidavus, reorganizavus ar privatizavus valstybės instituciją ar įstaigą, savivaldybės įstaigą ar savivaldybės administracijos padalinį, per 6 mėnesius neatsiranda laisvų pareigų arba kai per šį laikotarpį valstybės tarnautojas atsisako jam siūlomų kitų pareigų²⁶. Pereinamasis laikotarpis suteikė papildomų galimybių ir laiko tarnautojams, kad neprarastų tarnautojo statuso.

Naujasis VTĮ labai išplėtė teisinio statuso praradimo pagrindus. Drausminio pobūdžio priemonės nustatytos 56 straipsnyje nukreipia į 3 rūšių nusižengimus. Pastebėtina, kad atleidimas galimas už lengvus, vidutinius ar sunkius nusižengimus. Sunkių nusižengimų kategorijai priskirtina veikla tokia, kaip nelojalumas Lietuvos valstybei, šiurkštaus elgesio su interesantais ar kitokiais veiksmais, tiesiogiai pažeidžiančiais žmonių konstitucines teises, netinkamas valstybės ar tarnybos paslapčių naudojimas ar saugojimas, dalyvavimas su valstybės tarnyba nesuderinamoje veikloje, pareigų neatlikimas ar netinkamas atlikimas, sukėlus sunkias pasekmes, pasinaudojimas tarnybine padėtimi, siekiant gauti neteisėtą pajamų sau ar kitiems²⁷. Pabrėžtina, kad atlikus draudžiamus su tinkamu tarnybos pareigų vykdymu nesuderinamus veiksmus, asmenims galima taikyti pačią griežčiausią nuobaudos rūšį (atleidimą iš tarnybos). Valstybės tarnautojo teisinio statuso praradimas sietinas su nederamu valstybės tarnautojo elgesiu. Svarbiausiomis teisinio santykio pasibaigimo priežastimis laikytina: 1) praradus Lietuvos Respublikos pilietybę; 2) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu paskirta bausmė už sunkų nusikaltimą ar nusikaltimą valstybės tarnybai; 3) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu paskirta bausmė, dėl kurios jis negali eiti savo pareigų; 4) paaiškėjus, kad stojant į valstybės tarnybą buvo pateikti suklastoti dokumentai; 5) paaiškėjus, kad stojant į valstybės tarnybą buvo nuslėpti ar pateikti neatitinkantys tikrovės duomenys, dėl kurių jis negalėjo būti priimtas į valstybės tarnybą. Įstatymų leidėjas nurodęs gausybę pagrindų neišsprendė tarnautojų atleidimo sąlygų, o tik sukėlė daugybę teisinių ginčų. Manytina, kad valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos pagrindų šis teisės aktas neatitiko. Atleidimo sąlygos VTĮ reglamentuotos trumpai, neišsamiai. Pripažįstant, valstybės tarnybos nestabilumą, nuolatos besikeičiančią situaciją, nukreipiant iš vieno straipsnio į kitą.

Reikia pripažinti, įstatymų leidėjas priėmė nemažai naujovių, įpareigojimų dėl valstybės tarnybos modelio reformavimo, derinant Europos Sąjungos teisės aktus, tačiau

---

²⁶ Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2130

²⁷ *Ibid.*

dėl teisės aktų netobulumo, nuolatinių pakeitimų nukentėdavo ne tik darbdavė - valstybė, bet dažnai ir valstybės pareigūnai.

Dėl daugelio priežasčių 2002 metų liepos 1 dieną įsigaliojo nauja VTĮ redakcija (galiojanti dabar), kuria valstybės tarnautojų skaičius mažinamas, nustatant, kad valstybės tarnautojais pripažįstami asmenys vykdantys viešojo administravimo veiklą. Pagal Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalį:²⁸ . viešasis administravimas - įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įgyvendinti įstatymus, kitus teisės aktus, vietos savivaldos institucijų sprendimus, administruoti numatytas viešąsias paslaugas Remiantis šiuo teisės aktu ne visi valstybės tarnyboje dirbantys asmenys patenka į įstatymo taikymo ribas.

VTĮ 44 straipsnio pakeitimai, kurių taikymo pagrindu atleidžiamai tarnautojai²⁹, reikšmingi, nes juose įtvirtinta atleistų valstybės tarnautojų svarbiausia teisė ginti savo pažeistas teises administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys, kad valstybės tarnautojų atleidimą numatantis straipsnis nepasižymi stabilumu, nes buvo keičiamas 7 kartus. Apžvelgiant VTĮ 44 straipsnio pakeitimų raidą, 2006 ir 2007 metais straipsnis buvo papildomas ir keičiamas iš esmės. Reikšmingo įstatymo pakeitimo pradžia 2002 m. gruodžio 10 diena nežymus 44 straipsnio 5 dalyje naudojamos sąvokos papildymas, kad Vyriausybės atstovos pareigos priskiriamos įstaigos vadovo statusui³⁰, o kitu atveju pridedama, kad „įstatymų nustatytais atvejais“³¹. VTĮ ankstesnėje redakcijoje nebuvo nurodyti konkretūs teisės aktai, kurie taikomi atleidžiant įstaigos vadovus, Vyriausybės atstovus. Įstatymo leidėjas pabrėžia, kad tik didžiausią norminę galią teisės aktų pagrindais. Po vienerių metų pertraukos minėtas punktas sutrumpėja išskirdamas, kad atleidžiami šiuo pagrindu tik įstaigos vadovo kadencijai baigiantis³². Neminėtina Vyriausybės atstovo kadencija, bei anksčiau įtvirtintų tarnautojų tarnybos laiko skaičiavimo pradžios taisyklės.

Antras aktualus Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 16 punkte papildymas, nes išplečiamos valstybės tarnautojų nusikalstamos veiklos rūšys, priskiriami nusikaltimai viešiesiems interesams ar korupcinio pobūdžio. Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau BK) nusikaltimų kvalifikavimo pobūdį priskiriami sunkių ar labai sunkų grupei, esant tokiam pagrindui atleisti įsiteisėjusiu nuosprendžiu. Šis pakeitimas taikomas kartu su BK bei Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso

²⁸ Valstybės žinios, 1999, Nr. 60-1945.

²⁹ Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2130 (negalioja). Nauja redakcija 2002, Nr. 45-1708.

³⁰ Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708. Pakeitimas .2002-12-31, Nr. 127-5750.

³¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708. Pakeitimas. 2003-10-29, Nr. 101-4534.

³² Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708. Pakeitimas. 2004-07-03, Nr. 104-3827.

kodeksais (toliau – BPK)³³. Ši nuostata yra blanketinė, netiesioginio taikymo norma. Pabrėžtina, kad pakeitimas priimtas tikslingai, siekiant užtikrinti normalios teisinės valstybės interesus, efektyvų ir autoritetingą valdymą.

Todėl toliau derėtų aptarti, pagrindinius pakeitimus 2006 ir 2007 metais, kadangi šį straipsnį įstatymų leidėjas išdėstė naujai su nemažai pakeitimų. VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 10 punktas nurodė, kad pakaitiniai valstybės tarnautojai būtų atleidžiami sprendimu kaip ir kiti pareigūnai. Aktualu paminėti, kad pareigūnus atleidžiantiems asmenims suteikiama teisė, jeigu asmuo sutinka tarnybinius santykius nutraukti anksčiau, nesuėjus 14 kalendorinių dienų terminui. Tarnautojų teisinė padėtis pagal VTĮ 44 straipsnio 4 dalių pagerėjo, nes atsirado galimybė per 3 kalendorines dienas atšaukti savonorišką sprendimą dėl pasitraukimo.³⁴ Svarbu paminėti, visiškai neargumentuotą pakeitimą, jog pasikeitė valstybės ir pakaitinių tarnautojų tarnyba, sulaukus 65 metų amžiaus, o politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai gali netekti darbo, praradus pasitikėjimą ar institucijos, kurioje dirba kadencijos terminui.

Atkreiptinas dėmesys, kad 44 straipsnis žymiai papildytas, jog tarnautojai gali būti atleisti už tarnybinius nusižengimus, nukreipiant į VTĮ 29 straipsnį. Pateikiami šiurkštaus pažeidimo atvejai: diskredituoti tarnybą, pažeisti kitų žmonių konstitucines teises, atskleisti valstybės, tarnybos ar komercinę paslaptis, korupcinio pobūdžio nusikalstama veikla už kurią netaikyta administracinė ar baudžiamoji atsakomybė, piktnaudžiavimas tarnyba ar pažeisti viešų ir privačių interesų derinimo įstatymą tarnyboje. Įstatymo leidėjo nurodyti atleidimo pagrindai yra imperatyvaus taikymo.

Pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalį, išplečiamos teisinio reguliavimo ribos už valstybės tarnautojų įstatyme nenurodytus pažeidimus. Toks teisinis reguliavimas pablogina tarnautojų teisinę padėtį, nes tai vertinamojo pobūdžio norma ir darbuotojų atliekama veikla ir gali būti vertinama kaip nusižengimas, o tai sąlygotų atleidimą iš tarnybos.

Išanalizavus valstybės tarnautojų atleidimo raidą, galima teigti, kad valstybės tarnautojų atleidimas iš tarnybos yra kazuistinio reglamentavimo. Tarnybinių santykių pasibaigimas pagrįstas imperatyviu reglamentavimu, Konsitucijos nuostatų laikymusi, įstatymų ir kitų teisės aktų. Valstybės tarnautojų atleidimo pagrindai dažnai keitėsi, sukeldami problemas įstatymo taikytojui (darbdavys – institucija ar įstaiga, įgaliotas asmuo) ir vydytojui (valstybės tarnautojas).

---

³³ Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708. Pakeitimas. 2003-04-24, Nr. 38-1671.

³⁴ Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708. Pakeitimas. 2007-06-23, Nr. 69-2723.

1.2. Darbo santykių pabaigai valstybės tarnyboje taikomos darbo teisės normos

Valstybės tarnautojų santykių pasibaigimo pagrindai - tai teisinę reikšmę turinčios aplinkybės įtvirtintos VTĮ, kurioms esant valstybės tarnautojai netenka tarnybos.

Pagal VTĮ 5 straipsnį valstybės tarnautojų teisiniai santykiai galimi taikant kitus teisės aktus. Remiantis šiuo pagrindu valstybės tarnautojų teisinių santykių reguliavimo pabaiga grindžiama darbo įstatymų taikymu. Įstatymo leidėjas įtvirtino taisyklę, jog VTĮ nereglamentuotais pagrindais gali būti atleidžiami tarnautojai pagal DK nuostatas. Praktiškai taikant DK atsiranda problema, nes su valstybės tarnautojais nėra sudaromos darbo sutartys, kaip to reikalaujama DK ir atleidimo atveju netaikoma daugelis papildomų garantijų³⁵.

Darbuotojų teisinių santykių pabaiga skiriasi nuo atleidžiamų valstybės tarnautojų. Pagal darbo teisę teisinių santykių pasibaigimui taikomi 3 skirtingi pagrindai:

- 1) darbo sutarties pasibaigimas;
- 2) darbo sutarties nutraukimas;
- 3) darbuotojo mirtis.

Darbo sutarties pasibaigimas yra plačiausia sąvoka naudojama darbo teisėje, apimanti visus galimus darbo santykių pasibaigimo atvejus. Šiuo pagrindu baigiasi ir valstybės tarnautojų teisiniai santykiai pagal DK 124 straipsnio 3 punktą (darbuotojui mirus), nes VTĮ toks pasibaigimo pagrindas nenumatytas.

Darbo sutarties nutraukimas vartojamas kaip viena iš dažniausiai pasitaikančių praktikoje priežasčių. Sutarties nutraukimas priklauso kurios šalies iniciatyva nutraukiama, ar dėl nepriklausančių nuo šalių valios priežasčių.

Darbo santykiai grindžiami šalių valia derinamu susitarimu, jeigu procesas yra teisėtas nėra nepagrįstai inicijuojamas darbdavio yra vienas paprasčiausių ir rekomenduojamas darbo sutarčiai nutraukti būdų, atitinkantis sutartinį šių teisinių santykių pobūdį.³⁶ Valstybės tarnautojams teisinių santykių pabaiga nėra grindžiama abiejų šalių sutartine valia, bet pagrįsta imperatyvumu. Valstybės tarnautojas privalo laikytis savo tiesioginio vadovo sprendimo, kuriuos jis atleidžiamas iš užimamų pareigų. Teigtina, kad pavaldumu siekiama apsaugoti teisėtus valstybės interesus.

³⁵ Tiažkijus. V. Darbo teisė ir valstybės tarnyba: panašumai ir skirtumai // Justitia, 2004, Nr. 1 (49), p.52.

³⁶ Nekrošius et. al. *Darbo teisė*. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008. P. 243.

Atsižvelgiant į VTĮ nenumatytus tarnybinių santykių pasibaigimo pagrindus, toliau bus aptariama, kokiomis DK nuostatomis gali vadovautis atleidžiami tarnautojai. Vienas iš darbo sutarties nutraukimo atvejų tai- šalių susitarimas. DK 125 straipsnio 2 dalis taikoma, valstybės tarnautojui pateikus raštu savanorišką prašymą atleisti iš tarnybos tiesioginiam vadovui, kuris per VTĮ įtvirtintą 14 dienų terminą nepriima sprendimo.

Antra, valstybės tarnautojui staigiai pablogėjus sveikatai, pagal VTĮ 44 straipsnio 4 dalį įtvirtinta taisyklė. Įspėti apie atsistatydinimą ne vėliau kaip prieš 14 kalendorinių dienų, tačiau asmuo, priėmęs prašymą, gali sutikti anksčiau nutraukti tarnybinius santykius. DK 127 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta darbuotojų subjektinė teisė, nutraukti anksčiau dėl ypatingai pablogėjusios tarnautojo sveikatos. Svarbiomis priežastimis laikytina - darbuotojo liga ar neįgalumas dėl kurio tarnautojas nesugeba įvykdyti pareigybinių funkcijų. Tokia priežastis yra vertinamojo pobūdžio, kiekvienu atveju atsižvelgiama į konkretų darbuotoją ir pateiktus medicininius dokumentus. Šiuo pagrindu remiantis tarnautojas gali įspėti darbdavį (tiesioginį vadovą ar kitą asmenį, kuris turi įgaliojimus priimti sprendimus- atleisti tarnautojus) prieš 3 darbo dienas. Atleidimas iš darbo yra darbo sutarties pasibaigimo rezultatas.³⁷

Pažymėtina, kad atleidimo variantų pagal DK nuostatas yra įvairių: vienas iš darbo santykių pabaigos pagrindų, kai darbuotojas atleidžiamas iš darbo darbdavio iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės ar konstatavus kaltę. Susiklosčiusiuose santykiuose tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, kaip darbdavio ir valstybės tarnautojų svarbūs atleidimo iš valstybės tarnybos darbdavio iniciatyva dėl darbuotojo kaltės pagrindai.

Teigtina, kad naudojamos frazės DK, kurios reguliuoja darbo teisės normas tiek VTĮ reglamentuojančiuose santykiuose yra panašios. Valstybės tarnybos ir darbo teisiniuose santykiuose egzistuoja bendras objektas - visuomeniniai darbo santykiai išskyrus tarnautojai nedidarbinti darbo sutarčių pagrindų. Šiuo atveju pirmenybė tarnybinių santykių pabaigos reglamentavimui teikiama VTĮ nuostatoms. Minėtas įstatymas suponuoja sunkesnius atleidimo būdus.

Valstybės tarnybos santykių išskirtinumui reikšminga Konstitucinio Teismo praktika dėl VTĮ 29 straipsnio 4 dalies (nuobauda – atleidimas iš pareigų) neprieštaravimo Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalies. „Ši nuobauda yra nustatyta visiems valstybės tarnautojams ir jų nediskriminuoja nei Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje

---

³⁷ Dambrauskas, A., Nekrašas, V., Nekrošius, I. *Darbo teisė*. Vilnius: Mintis, 1990. P. 97.

expressis verbis (aiškiais žodžiais, aiškiai) nurodytais, nei kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais“³⁸.

Valstybės tarnautojų teisiniai santykiai reglamentuojami griežčiau, dėl būtinybės užtikrinti stabilią valstybės tarnybos sistemą. Pabrėžiant esminį skirtumą lyginant su darbo teisės normų taikymu. Teigtina, kad darbo sutartį nutraukti leidžiama esant lengvesniais būdais, numatyta daugiau atleidimo galimybių. „DK atsisakyta baigtinio darbo sutarties nutraukimo darbdavio iniciatyva sąrašo“³⁹ Darbdavys savo iniciatyva dėl svarbių priežasčių gali nutraukti su darbuotoju sudarytą darbo sutartį. Tokias sąlygas galima klasifikuoti:

- 1) darbuotojo kvalifikacija;
- 2) profesiniai gebėjimai;
- 3) elgesys darbe;
- 4) ekonominės priežastys;
- 5) darbovietės struktūriniai;
- 6) nėra galimybės darbuotojo sutiku perkelti į kitą darbą;
- 7) kitos svarbios priežastys.⁴⁰

Nurodytos sąlygos taikomos darbuotojams, tačiau valstybės tarnautojams panašūs atleidimo pagrindai įtvirtinti VTĮ 44 straipsnyje. Manytina, valstybės tarnybos įstatymo prerogatyva prieš darbo teisės normų taikymą. Pabrėžiant, VTĮ 16 straipsnyje įtvirtintas papildomas tarnautojų teisės lyginant su darbuotojų. Tarnautojams suteikiama galimybė nemokamai tobulėti, įgyti papildomų žinių. Tarnautojų mokymai, kvalifikacijos kėlimas gali būti kompensuojami iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, o DK darbdavio neįpareigoja kompensuoti už darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą. Pavyzdžiui, JAV valstybės tarnautojai dirba pagal darbo sutartis, kai tikrinamos jų žinios, darbas ir įvertinamos neigiamai, darbovietėje vyksta pertvarkymai ; atleisti tarnautojus iš darbo lengviau, remiantis netinkama darbuotojo kvalifikacija ar kitomis svarbiomis priežastimis.⁴¹

Lietuvoje sunku nustatyti valstybės tarnautojų ir darbuotojų atleidimo pagrindų atskyrimo klausimą. Skirtingi teisės norminiai aktai nustato panašias priežastis. Kita

---

³⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-650.

³⁹ Dambrauskienė, G., Macijauskienė, R., Mačernytė-Panomariovienė, I. *Darbo sutartis: sudarymas, vykdymas, nutraukimas*. Vilnius: Žalstvykstlė, 2007. P. 202.

⁴⁰ Dambrauskienė, G., Mačernytė –Panomariovienė, I. . *Lietuvos darbo teisė: schemas ir komentarai*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2008. P. 84.

⁴¹ A. Minkevičius, V. Smalskys. *Valstybės tarnyba užsienio šalyse: raida ir tendencijos*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2008. P. 17.

vertus, atleidžiami tarnautojai, sprendžiant ar pagrįstas atleidimas iš tarnybos, taikytų DK 129 straipsnio 3 dalyje 3 ir 4 punkte išdėstytas sąlygas. Valstybės tarnautojas dalyvaudamas byloje prieš darbdavį, kaltinamą padariusį rimtus teisės aktų pažeidimus dėl savo įstikimų ar pažiūrų, priklausymo politinėms ar visuomeninėms organizacijoms. Pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 18 punktą nepaklusus tiesioginiam vadovui dėl asmeninių ar kitokių nepagrįstų motyvų laikytina tarnybiniu pažeidimu. Jeigu už padarutą pažeidimą valstybės tarnautojas atleistas iš tarnybos, turi teisę ABTĮ nustatyta tvarka įrodinėti atleidimo nepagrįstumą.

Pažymėtina, kad valstybės tarnautojams taikomos DK nuostatos, kurios smulkiau ir išsamiau reguliuoja kokiais dar atvejais darbdavys (valstybės ar savivaldybės įstaiga) gali nutraukti tarnybinius santykius. Viena iš atleidimo preižasčių - šiurkštus tarnybinis nusižengimas, kai darbuotojas šiurkščiai pažeidžia valstybės tarnybos bei kitų valstybės tarnautojo veiklą reglamentuojančių įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nuostatas. Valstybės tarnautojas kitokiu būdu nusižengia pareigoms, principams. Išsamus šiurkštaus darbo apibrėžimas pateiktas DK 235 straipsnyje. DK komentare pateikiama, kad šiurkštaus darbo pareigų pažeidimas - darbo drausmės pažeidimas, kuriuo pažeidžiamos tiesiogiai darbuotojo veiklą reglamentuojantys teisės aktai.⁴² Toks aiškinimas motyvuojamas, jog valstybės tarnautojai įsakmiai turi laikytis konstitucinių teisių ir laisvių, neperžengti tarnybos ribų, nepažeisti kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų. Pabrėžtina, kad pagal Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalies nuostatas tarnautojų paskirtis yra tarnauti žmonėms. Minėtas DK straipsnis be išimties taikomas visiems dirbantiems valstybės tarnyboje ar privačiose struktūrose. Teisinė atsakomybė už šiurkštų tarnybinių nusižengimą taikoma pažeidus pareigas, negerbus, pažeminus interesantus ar padarius didelę materialinę žalą valstybei. Žala padaryta valstybei nėra preziumuojama, todėl įrodinėjimo pareiga priklauso tarnautoją į pareigas priėmusiai institucijai. Galima teigti, kad atleidimas iš tarnybos yra reglamentuojamas DK normomis, nes detalaus tų sąvokų paaiškinimo VTĮ nepateikia, bet vadovaujasi papildomais darbo įstatymais.

Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju darbdavys turi teisę taikyti DK 136 straipsnio 3 dalies 2 punktą, neišpėjus atleisti tarnautoją. Darbdavys turi teisę nutraukti tarnybinius santykius kaip nepriklausančius nuo šalių valios, jeigu tarnautojas dėl savo kaltės netinkamai vykdė darbinės funkcijas.⁴³

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teigtina, kad tarnybos santykių pasibaigimui galimas darbo teisės normų taikymas. Atsižvelgiant į valstybės funkcijas, jų

---

⁴² V Nekrašas, I. Nekrošius, T. Davulis ir kt. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras. II dalis. Individualūs darbo santykiai*. Vilnius: Justitia, 2004. P. 332.

⁴³ Nekrošius et. al. *Darbo teisė*.- Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008. P. 258.

įgyvendinimą per atitinkamas institucijas, įvairovę, valstybės tarnybos sistemos vieningumas nepaneigia galimybės valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai, todėl DK normos naudojamos teisinio reguliavimo spragoms tarnautojų atleidimo srityje. Įstatymai.

1.3. Valstybės tarnybos įstatymo ir Darbo kodekso normų konkurencija atleidžiant valstybės tarnautojus

Visų pirma pabrėžtina, VTĮ nustato specifinius valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos atvejus nei DK nuostatos, todėl susiduriama su dviejų teisės normų taikymo atleidžiant darbuotojus konkurencijos problema. Minėta teisinė kolizija sprendžiama vadovaujantis šiais norminiais aktais.

Teisės teorijoje nėra nusistovėjusios vienodos nuomonės dėl teisės normų taikymo atleidžiant tarnautojus iš tarnybos. Dažnai jų sąvoka sugretinama su darbuotojo, dirbančio darbo sutarties pagrindu. Teisinis neaiškumas sprendžiamas lyginamuoju metodu. Pagal VTĮ 2 straipsnį darbuotojais laikomi visi fiziniai asmenys, atliekantys viešojo administravimo funkciją. Panašios funkcijos atliekamos ir darbo sutarties pagrindu. Siekiant atriboti tarnybinių santykių pasibaigimą pagal VTĮ ir DK nuostatų taikymą, svarbu atskleisti viešojo administravimo turinį. Viešasis administravimas tai: „įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems norminiams teisės aktams įgyvendinti priimant norminius administracinius aktus ir kitus administracinius sprendimus, atliekant įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolę, teikiant įstatymų nustatytas administracines paslaugas, administruojant viešųjų paslaugų teikimą ir atliekant viešojo administravimo subjekto vidaus administravimą.“⁴⁴

Laikantis viešojo administravimo sampratos teigtina, kad šis kriterijus svarbus atleidžiant tarnautojus, sprendžiant klausimą dėl VTĮ ar DK teisės normų taikymo. Viešojo administravimo subjektų ratas yra platus, nes valstybės įmonėse, įstaigose, savivaldybėse, ministerijose dirba asmenys sudarę darbo sutartis nors jų darbinė veikla panaši. Šių darbuotojų veikla priskirtina įgyvendinant vidaus administravimo funkcijas.

Pagal viešojo administravimo 3 straipsnio dalį tai - tokia veikla, kurios pagalba užtikrinamas valstybės ar vietos savivaldos konkrečios įstaigos, institucijos, tarnybos,

---

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 60-1945. Pakeistas Valstybės žinios, 2002, Nr. 77-2975. Papildytas 2 straipsnio pakeitimas, Valstybės žinios, 2008-10-25, Nr. 123-4657 (įsigaliojo nuo 2009-01-01).

savarankiškas funkcijų įgyvendinimas⁴⁵. Tačiau šis pagrindas nulemia darbuotojų teisinių santykių pabaigą atskiriant konkuruojančias VTĮ ir DK teisės normas.

Ne visi autoriai su tokia pozicija sutinka, kadangi VTĮ plačiau reglamentuoja valstybės tarnautojų darbinę veiklą, „...atliekantys viešojo administravimo funkcijas, tuo tarpu akivaizdu, kad valstybės tarnyboje dirba ir tokie asmenys, kurie atlieka ne viešojo, bet vidaus administravimo funkcijas, nors tokia sąvoka valstybės tarnybos įstatyme nėra apibrėžiamas.“⁴⁶ Šiuo atveju įstatymų leidėjas teisinės technikos požiūriu įtvirtino bendros taisyklės išimtį, nes asmenys dirbantys viešose įstaigose, valstybės institucijose atlieka funkcijas, susijusias su viešojo administravimo veikla. Konkurencijos problema išlieka darbo ir valstybės tarnybos santykių atskyrimo, nes sunku nustatyti asmens einančio pareigas valstybės ar savivaldybės institucijoje, finansuojamoje iš valstybės biudžeto kaip nustatyti, kad atlieka viešąjį administravimą⁴⁷. Pabrėžtina, kad griežto atribojimo šiuo atveju nėra. Pavyzdžiui, teismuose vyriausioji finansininkė- valstybės tarnautoja, tačiau kuo tokių pareigų vykdymas skiriasi privačioje įmonėje atliekant tokias pačias finansines funkcijas. Todėl tikslingiau būtų formuluoti, kad darbuotojų atliekama viešojo administravimo funkcija nėra vienintelis kriterijus atribojantis VTĮ ir DK normų taikymą darbo teisinių santykių pabaigai.

Antra, VTĮ 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas išsamus pareigybių sąrašas, kuriems netaikomas. Reikėtų išskirti, diskutuotiną įstatymo leidėjo poziciją dėl valstybės ir savivaldybių įmonių darbuotojų bei viešųjų įstaigų darbuotojų, kadangi šie asmenys taip pat įgyvendina viešojo administravimo funkcijas, dalyvauja įgyvendinant teisės aktus. VTĮ komentaro autoriai pabrėžia, kad įstatymas išimtinai taikomas tik valstybės tarnautojams. Netaikymo aiškių priežasčių nepateikiama. Išskiria, kad tarnautojais nelaikomi: savivaldybių tarybos nariai, savivaldybių merai, savivaldybių merų pavaduotojai, nes taikomi specialūs jų teisinį statusą reglamentuojantys įstatymai.⁴⁸ Manytina, jog netaikymas pagrįstas Konstitucijos įtvirtinta valdžių padalijimo koncepcija, įgyvendinama nepriklausomų ir nešališkų asmenų. Įstatymo leidėjo pozicija tarnautojus priimant ir atleidžiant taikomas VTĮ.

Vadinasi, darbo santykių pradžia ir pabaiga valstybės tarnautojams skiriasi nuo DK nustatyto reglamentavimo, nes į darbą valstybės tarnyboje asmenys įdarbinami ne

---

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Tiažkijus, V. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005. P. 129.

⁴⁷ Silevičiūtė, I. Darbo sutarties samprata pagal naująjį Darbo kodeksą: atskyrimo nuo valstybės tarnybos santykių ir kai kurių civilinių sutarčių problemos. *Darbo teisė suvienytoje Europoje* Vilnius: Justitia, 2003. P. 355.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo komentaras. Vilnius: Viešojo administravimo institutas, 2004. P. 32.

sudarant paprastas darbo sutartis, o tam tikro įgalioto asmens sprendimu. Dažnai sunku konkrečiai nustatyti santykių pabaigai taikomas normas, bet reikėtų remtis darbo sutarties apibrėžimu. Darbo sutarties dalykas tai - rūšiniais požymiais apibrėžti darbai arba paslaugos, susitariant dėl darbo funkcijos, kuri atliekama kitai šaliai vadovaujant, nustatant darbų (paslaugų) atlikimo tvarką ir atlygintinumą.⁴⁹

Remiantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija dėl VTĮ 5 straipsnio taikymo nedraudžia remtis darbo įstatymais, bet DK taikomas kaip antrinis šaltinis⁵⁰. Teismas laikosi nuomonės, kad atleidžiant tarnautojus prioritetą teikiamas VTĮ.

Ištirtos VTĮ ir DK atleidimo pagrindų teisinis reguliavimas leidžia teigti, kad normų konkurencijos klausimas tarnybiniams santykių pabaigai pirmenybę teikia *lex generalis* (VTĮ), siekiant užpildyti teisės normų spragas taikomas *lex specialis* (DK).

---

⁴⁹ V Nekrašas, I. Nekrošius, T. Davulis ir kt. Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras. II dalis. Individualūs darbo santykiai. Darbo sutartis. Vilnius: Justitia, 2004. P. 46.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-650.

2. Tarnybinių ginčų ypatumų analizė

Ištyrus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 42 bylas dėl valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos, aiškinant ir taikant įstatymus, bei kitus teisės aktus nagrinėjant apeliacine tvarka skundus.

Visų pirma pabrėžtina, kad tarnybinių ginčai yra vienas iš valstybės tarnybos santykių pasibaigimo bruožų. Valstybės tarnybai būdingi valstybės tarnautojų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus, ginčai su administracija, susiję su tarnautojo statuso įgijimu, pasikeitimu ar praradimu ir drausminio poveikio priemonių taikymu (žr. 1 pav.) Valstybės tarnautojai dažnai linkę kreiptis į administracinius teismus, nes linkę manyti, kad iš tarnybos atleisti nepagrįstai, atleidimui taikant netinkamus teisės aktus (žr. 2 pav.).

Reikia pažymėti ir tai, kad pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą tarnybinių ginčų nagrinėjimui netaikoma išankstinio nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūra (žr. 3 pav.). Šie ginčai nagrinėjami tiesiogiai apygardos administraciniuose teismuose. Tokiu būdu tarnybinių ginčų procesas yra supaprastinamas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra apeliacinė instancija byloms, kurias išnagrinėjo administraciniai teismai, kaip pirmosios instancijos teismai (Administracinių bylų teisenos 20 straipsnio 3 dalis). Kaip matyti (žr. 4 pav.) Teisme apeliacinius skundus dėl tarnautojo statuso praradimo dažniausiai pateikia valstybės tarnautojai.

Atkreiptinas dėmesys, kad valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos priežastys panašios (žr. 5 pav.). Kita vertus susiteminta bylų medžiaga parodo, kad tarnybinių santykių pasibaigimo pagrindai panašaus pobūdžio.

Apibendrinant šio tyrimo rezultatus teigtina, kad Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme valstybės tarnautojų skundai pripažįstami nepagrįstais dėl atleidimo iš tarnybos (žr. 6 pav.).

2. Ginčų dėl valstybės tarnautojų atleidimo ypatumai

Priešingų valstybės tarnautojų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus ir administracijos interesų susidūrimas, nesilaikymas teisės norminių aktų reikalavimų, šiurkščiai nusižengiama pareigoms, valstybės tarnybos principams dėl tarnautojo statuso praradimo ar drausminių nuobaudų skyrimo sukelia tarnybinius ginčus. Tarnybinių ginčų atsiradimo priežastys gali būti įvairios. Ginčai dėl įsakymo paskyrimo ar tarnybonės nuobaudos taikymo nušviečiami kaip tarnybinių ginčų kategorija. Valstybės tarnautojų nuobaudų skyrimo taisyklės nustatytos Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu. Valstybės tarnautojams nuobaudos skiriamos atlikus išsamų tyrimą. Valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo, gavęs oficialią informaciją, kad įtariamas valstybės tarnautojas padaręs tarnybinių nusižengimą, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas turi pareigą įgalioti asmenį atsakingą už personalo tvarkymą ar įstaigos struktūrinio padalinio, atsakingo už personalo tvarkymą, vadovą pradėti tirti tarnybinių nusižengimą. Tuo tarpu, kai įtariamas įstaigos personalo vadovas padaręs tarnybinių nusižengimą, jo funkcijas, kol vyksta tarnybinio nusižengimo tyrimas, atlieka valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens įgaliotas valstybės tarnautojas.

.Valstybės tarnautojų nuobaudų skyrimo taisyklės nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. Nr. 977² (su pakeitimais)⁵¹ nutarimu. Valstybės tarnautojams tarnybinės nuobaudos skiriamos atlikus išsamų tyrimą. Valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo, gavęs oficialią informaciją, kad įtariamas valstybės tarnautojas padaręs tarnybinių nusižengimą, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas turi pareigą įgalioti asmenį atsakingą už personalo tvarkymą ar įstaigos struktūrinio padalinio, atsakingo už personalo tvarkymą, vadovą pradėti tirti tarnybinių nusižengimą. Tuo tarpu kai įtariamas įstaigos personalo vadovas padaręs tarnybinių nusižengimą, jo funkcijas, kol vyksta tarnybinio nusižengimo tyrimas, atlieka valstybės tarnautoją į pareigas priėmusio asmens įgaliotas valstybės tarnautojas.⁵² Minėto nutarimo 11 dalyje ištyrus tarnybinių nusižengimą priimamas motyvuotas sprendimas dėl padaryto tarnybinio nusižengimo už kurį galima skirti vieną iš VTĮ 29 straipsnyje nurodytų nuobaudų rūšių. Pati griežčiausia tarnybinė nuobauda - atleidimas iš tarnybos. Šią nuobaudą įsakymu patvirtina valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo ar institucija (įstaiga) padarius šiurkštų tarnybinių nusižengimą arba, jeigu per 12 mėnesių laikotarpį gavęs griežtą papeikimą. Kilę

⁵¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2665.

⁵² *Ibid.*

tarpusavio nesutarimai tarp administracijos ir valstybės tarnautojų priskirtini nagrinėti pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau ABTĮ) 15 straipsnio 1 dalies 5 punktą administracinių teismų kompetencijai.⁵³

Ginčai dėl VTĮ taikymo nagrinėjami ABTĮ nustatyta tvarka. Kreipimasis teisminės gynybos tai - ginčijamo įsakymo faktas. Remiantis bendruoju požiūriu, jog skundžiama veika ne visais atvejais atitinka objektyviosios teisės normos keliamus reikalavimus. Tarnybos ginčams nagrinėti taikomos ABTĮ 5 straipsnio 1 dalies nuostatos, objektyviai vertinant ar buvo pažeistas ginčijamas sprendimas.

Viešojo intereso ar tarnybinių ginčų viešame sektoriuje spręsti įsteigiami specializuoti administraciniai teismai Lietuvoje įsteigti 1999 metais⁵⁴. Šio įstatymo 1 straipsnyje nurodyta pagrindinė funkcija nagrinėti ir spęsti ginčus pagal ABTĮ bei kitus teisės aktų taisykles. Pabrėžtina, kad Teismų įstatymas detalai reglamentuoja Apygardų administracinių teismų ir Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) kompetenciją ir bylų priskirtinumo klausimą. Analizuojant tarnybinius ginčų sprendimus, aktualiausia LVAT praktika, kadangi tai apeliacinė instancija byloms dėl apygardų administracinių teismų sprendimų, nutarimų ir nutarčių. LVAT sprendžia valstybės tarnybos veiklą nustatančių teisės normų kolizijas, aiškinant ir taikant teisės aktus. Svarbiausia funkcija - formuoti vienodą administracinių teismų praktiką.⁵⁵ Šio Teismo priimami sprendimai ypatingai reikšmingai abiemis tarnybinio ginčo šalims. Į Lietuvos Vyriausiąją administracinį teismą apeliacine tvarka kreipiasi dėl ginčijamo įsakymo panaikinimo ne tik valstybės tarnautojai, bet ir pareigūnai, įgyvendinantys viešąjį administravimą, kurių tarnybiniams santykiams taikomi statutai: Vidaus tarnybos statusas⁵⁶, Tarnybos Kalėjimų departamente prie teisingumo ministerijos statusas⁵⁷, Muitinės statusas⁵⁸, Valstybės saugumo departamento statusas⁵⁹, Specialiųjų tyrimo tarnybos statusas⁶⁰, bei kiti specialūs įstatymai. Valstybės tarnautojai, pareigūnai ar institucijos dažnai kreipiasi į Vyriausiąją administracinį teismą dėl teisės normų išaiškinimo, nes abejoja Apygardų administracinių teismų priimtų sprendimų pagrįstumu.

---

⁵³ Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308.

⁵⁴ Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-309.

⁵⁵ Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851. Nauja įstatymo redakcija nuo 2002 m. gegužės 1 d. Nr. IX-732, 2002-01-24, Valstybės žinios, Nr. 17-649, 2002-02-20.

⁵⁶ Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1927.

⁵⁷ Valstybės žinios, 2000, Nr. 39-1088.

⁵⁸ Valstybės žinios, 2000, Nr. 94-2917.

⁵⁹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3101.

⁶⁰ Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1656.

Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimą⁶¹, jog Konstitucija yra aukščiausias teisės aktas, pabrėžė, kad aukštesnių teismų sprendimai nėra privalomi ar rekomendacinio pobūdžio. Egidijus Šileikis laikosi nuomonės⁶², jog remiantis Konstitucijos 102, 105 straipsniais, teismai įpareigoti nagrinėjant bylas, taikant įstatymus laikytis konstitucinių nuostatų, bei pabrėžė, kad administracinių teismų aktai, susiję tarnybos, darbo teisės klausimais, sąlyginai gali būti laikomi teisės šaltiniais. Taigi, Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijos negali būti privaloma žemesnės grandies administraciniams teismams, bet išaiškinimais, teisės aktų taikymo klausimais, praktika išlieka rekomendacinio pobūdžio dėl panašaus teisinio ginčo sprendimo bei aiškinimo taisyklių nagrinėjant bylas dėl skirtingų valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos pagrindų. Vienodas teisės normų taikymas ir įgyvendinimas sprendžiant įsakymų teisėtumo ir pagrįstumo klausimus yra svarbus ir aktualus Vyriausiojo administracinio teismo uždavinys, nagrinėjant tarnybinius ginčus.

2.1. Ginčai dėl įstaigos vadovų atleidimo iš tarnybos

VTĮ 2 straipsnio 10 punkte įtvirtinta, kad įstaigos vadovas - valstybės tarnautojas, konkurso būdu ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu paskirtas vadovauti valstybės ar savivaldybės įstaigai nustatytos kadencijos laikotarpiui. Įstaigos vadovas atleidžiamas iš užimamų pareigų, atsižvelgiant į tai, kokiu pagrindu priimtas.

Išskiriamos 2 atleidimo rūšys:

- 1) galima atleisti įstaigos vadovą, kai jis praranda politiko ar kolegialios valstybės institucijos priėmusios į tarnybą pasitikėjimą;
- 2) įstaigos vadovą atleisti Valstybės tarnybos įstatymo pagrindais.

Sprendžiant tarnybinių ginčą sunku nustatyti, kokias teisės normas taikyti. Reikšminga LVAT praktika dėl įstaigos vadovų tarnybinių santykių pasibaigimo. LVAT apeliacine tvarka išnagrinėjęs pareiškėjo gražinimo į tarnybą bylą, pažymėjo, kad savivaldybės administracijos direktoriaus pareigybė yra numatyta Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje. Tokia įstatymo nuostata suformuluoja konkrečius reikalavimus, įstaigos vadovo pavaldą savivaldybės tarybai ir merui dėl savo pareigų atlikimo. Pabrėžtina, kad savivaldybės administracijos direktoriaus skyrimo ir atleidimo tvarką nustato šis ir VTĮ. Pagal VTĮ 2 straipsnio 8 dalį, 13 straipsnio 1 dalį ir Lietuvos

⁶¹ Valstybės žinios, 2006, Nr. 36-1292.

⁶² Darbo ir socialinės apsaugos teisė XXI amžiuje: iššūkiai ir perspektyvos. Egidijus Šileikis. Teismų precedentai ir aprobuota teismų praktika darbo teisės šaltinių sistemoje: konstituciniai ir tarpdisciplininiai aspektai. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. P. 316.

Respublikos Vietos savivaldos (toliau – Vietos savivaldos įstatymas) 29 straipsnio 2 dalį savivaldybės administracijos direktorius skiriamas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu⁶³.

Verta atkreipti dėmesį, kad įstaigos vadovo skyrimas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu turi įtakos tarnautojo statuso praradimui. Taikytinos atitinkamos nuostatos, reglamentuojančios politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu valstybės tarnautojų statusą.

LVAT teisėjų kolegija konstatavo, kad įstaigos vadovo paskyrimas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu reiškia, jog asmens buvimas tokiose pareigose yra iš esmės paremtas jį skyrusios institucijos pasitikėjimu. Dėl tokio politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu skiriamo įstaigos vadovo pareigybės pobūdžio būtų aiškiai nepagrįsta tvirtinti, jog paskyrusios institucijos pasitikėjimo praradimas negali būti teisėtu pagrindu atleisti iš pareigų. Todėl yra logiška ir įstatymiškai pagrįsta, kad politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu paskirtam įstaigos vadovui gali būti taikomas politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojo statusas. Pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 7 punktą išakmiai nurodyta, kad toks įstaigos vadovas gali būti atleistas iš pareigų, kai praranda jį paskyrusios institucijos pasitikėjimą. Bylos medžiaga patvirtina, kad nepasitikėjimą pareiškė dauguma tarybos narių, šiuo pagrindu atleidimas yra teisėtas⁶⁴. Įstaigos vadovas atleidžiamas, taikant skirtingus teisės aktus. Kitaip tariant, įstaigos vadovo atleidimo esminis kriterijus - prarastas atstovaujamosios institucijos (savivaldybės tarybos) pasitikėjimas.

Panašiais kriterijais remiantis LVAT 2008 m. birželio 13 d. nutartyje dėl savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo (įstaigos vadovo) atleidimo iš pareigų. Šioje byloje Teismas pabrėžė, kad sistemiškai aiškinant VTĮ 10 straipsnio 3 dalies 6 punktą, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojais laikytini savivaldybės institucijose į pareigas skiriami savivaldybės mero. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 29 straipsnio 2 dalį ir VTĮ 2 straipsnio 8 dalį (valstybės tarnautojas, priimtas vadovauti valstybės ar savivaldybės institucijai ar įstaigai), 13 staipsnio 1 dalį (priimama politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu). Savivaldybės administracijos direktoriaus (pavaduotojo) skyrimas į įstaigos vadovo pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu turi įtakos įstaigos vadovo pasibaigimo statusui, tai lemia ginčo teisinių santykių teisinio reguliavimo ypatumus. Šiuo atveju savivaldybės administracijos

⁶³ Valstybės žinios, 1994, Nr. 55-1049.

⁶⁴ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. vasario 18 d. nutartis a.b. *Sigitas Masiulis v. Ukmergės rajono savivaldybės taryba, trečiasis suinteresuotas asmuo Ukmergės rajono savivaldybės administracija*, Nr. A² – 170/-05, kat.16.6.

direktoriaus pavaduotojas tarnybinių santykių nutraukimo pagrindas yra įtvirtintas VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 6 punkte. Įstaigos vadovas (pavaduotojas) atleidžiamas iš tarnybos pasibaigus tarybos įgaliojimams.

Remiantis skundžiamu sprendimu akivaizdu, kad pareiškėjas laikinai buvo paskirtas laikinai eiti pareigas iki tam tikro termino. Vietos savivaldos 29 straipsnio 4 dalis nustato, jog atleidžiama iš užimamų pareigų pasibaigus savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo kadencijai ir nesant galimybės suteikti jam ankstesnes pareigas valstybės tarnyboje, ar užimti tos pačios ar žemesnės kategorijos pareigas, jeigu tos pareigos pagal teisės aktus priskiriamos valstybės tarnautojų (išskyrus politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybes) pareigoms arba jie ėjo savivaldybės kontroliuojamoje įmonėje kitas pareigas. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pareiškėjo atleidimas kvalifikuojamas pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 7 punktą, nurodantį atleidimą pasibaigus paskyrimo į pareigas terminui⁶⁵.

Apibendrinant įstaigos vadovų (priimtų politinio ar asmenio pasitikėjimo pagrindu) atleidimo iš tarnybos LVAT praktiką teigtina, kad įstaigos vadovo įgaliojimai baigiasi, paskyrimo terminui ar netekus kolegialios į pareigas priėmusios institucijos pasitikėjimo. Identifikuojant įstaigos vadovo atleidimą, svarbus vertinamasis požymis-priėmimo į pareigas pagrindas. Pabrėžtina, Konstitucijos garantuojama savivaldybių tarybų savarankiškumo ir veiklos laisvės nedraudžia atleisti įstaigos vadovų savo nuožiūra.

Dėl įstaigos vadovų (pavaduotojų) priimtų politinio (asmenio) pasitikėjimo pagrindais atleidimo iš tarnybos LVAT praktika negausi, todėl šios dalies analizei panaudota keletas bylų.

2.2. Ginčai dėl karjeros tarnautojų atleidimo iš tarnybos

Didžiąją dalį LVAT gautų apeliacinių skundų sudaro karjeros valstybės tarnautojų prašymai panaikinti Agygardų administracinių teismų sprendimus dėl įsakymų panaikinimo ir tarnautojo statuso gražinimo. Kartu tai reiškia, kad administracinio teismo

---

⁶⁵ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008. birželio 13 d. nutartis a.b. J. G. v. *Joniškio rajono savivaldybės taryba, Joniškio rajono savivaldybės administracija, trečiasis suinteresuotas asmuo Valstybės tarnybos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A⁶³ – 945/2008, kat.16; 16.6.

kontrolės ribos yra viešojo ar vidaus administravimo subjekto teisėtumo ar pagrįstumo klausimas⁶⁶. Deja, praktikoje taikant įstatymų normas, susiduriama su teisės normų neaiškumu, todėl LVAT siekia suvienodinti įstatymų taikymo praktiką, kuri naudinga valstybės institucijoms ir aktuali tarnautojams, ginantiems savo teises. Bylų gautų LVAT nuo 2005 m. iki 2009 m. sudarė nemažą dalį, kilusių dėl karjeros tarnautojų teisinio statuso praradimo. Valstybės tarnybos srityje 2002 metais iš esmės pakeitus VTĮ, įtvirtinus papildomus reikalavimus tarnautojams, priimant naujoves, siekiant tobulinti viešojo sektoriaus veiklos efektyvumą.

Kaip minėta, valstybės tarnyba yra specifinė, nes darbas susijęs su viešojo administravimo funkcijų atlikimu. Todėl dažnai ginčijamas karjeros tarnautojų atleidimo iš tarnybos teisinis pagrindas - individualus administracinis aktas, kurio pagrindu valstybės institucijos vadovas ar kitas pareigūnas įsakymu atleidžia konkretų asmenį iš tarnybos. Remiantis VTĮ 29 straipsniu, ši tarnybinė nuobauda skiriama tik padarius šiuokštų tarnybinį nusižengimą, ar per 12 mėnesių laikotarpį gavusiam griežtą papeikimą.

Pabrėžtina ir tai, kad bylos LVAT nagrinėjamos vadovaujantis ABTĮ, kuriuose įtvirtinta nuostata, jog pareiškėjas savo skundo, priimto nagrinėti teisme gali atsisakyti, tokiu atveju nutarukiamas procesas⁶⁷. Vadovaujantis ABTĮ ir Teismų įtatyto nuotatomis, teismas ištiria apeliacinį skundą iš esmės, patikrindamas pirmosios instancijos administracinę bylą nagrinėjusio teismo sprendimo teisėtumą. Tačiau bylą nagrinėjant iš esmės ir nustatčius, kad pažeista ABTĮ 50 straipsnio 3 dalis, nurodanti, tinkamai įformintą atsovavimo įgaliojimą, aptartus leidžiamus atstovui atlikti pareiškėjo vardu veiksmus, pagal ABTĮ 134 straipsnio 7 punktą (nurodyti trūkumai paaiškėja nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, apeliacinis procesas nutraukiamas)⁶⁸.

Labai aktualūs LVAT sprendimai, aiškinant Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 4 punktą⁶⁹, numatantį karjeros valstybės tarnautojo atleidimą, neįgijus reikiamo išsilavinimo, atleidžiant darbdavio iniciatyva. Valstybės tarnybos įstatymo 1999 m. liepos 8 d. redakcijos 7 straipsnis apibrėžė valstybės tarnautojų pareigybių lygius ir kategorijas, nustatydamas, kad valstybės tarnautojų A lygio pareigybei būtinas aukštasis magistro (aukštasis universitetinis) arba jam prilygintas išsilavinimas. Nagrinėjant bylą aktualus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas Nr. 44 „Dėl Darbo kodekso

⁶⁶ J. Paužaitė- Kulvinskienė. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia. 2005. P. 182.

⁶⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. vasario 2 d. nutartis a.b. *Arūnas Vidžiūnas v. Utenos rajono savivaldybės administracija, trečiasis suinteresuotas asmuo Utenos rajono savivaldybės tarybai*, Nr. A¹¹ – 234/2005. kat. 58; 65.1

⁶⁸ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007. rugsėjo 7 d. nutartis a.b. *S. M. v. Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija*, Nr. A² – 743/2007. kat. 16.4

⁶⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. vasario 2 d. nutartis a.b. *T. J. v. Civilinės aviacijos administracija*, Nr. A⁴-153-2005, kat.16.5; 16.6.

normų, reglamentuojančių darbo sutarties nutraukimą darbdavio iniciatyva, kai nėra darbuotojo kaltės (DK 129 straipsnis), taikymo teismų praktikoje“. Teigtina, jog darbuotojo praktinė patirtis ir išsilavinimas yra visiškai skirtingas kvalifikacijos vertinimas, nes DK pagrindu, tai profesiniai gebėjimai. Lyginant su VTĮ 44 straipsnio 1 dalimi, nustatant pareigą ir pasekmes pareiškėjo išsimokslinimo neįgijimui, netaikomos DK 129 straipsnio nuostatos. Nors sąvokos glaudžiai susijusios „kvalifikacija“ ir „profesiniai gebėjimai“, tačiau Senato teigimu nėra tapačios. Teisėjų kolegijos nuomone, tokia priežastis vertinama kaip imperatyvi nuostata ir laikomu teisėtu atleidimo pagrindu.

Prie šio atleidimo pagrindo priskirtina dar viena byla taikant VTĮ 44 straipsnio 1 dalies ir VTĮ 43 straipsnio 1 ir 2 dalių bei pareiškėjos manymu jai netaikyto DK 130 straipsnio. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2005 m. kovo 9 d. nutartyje administracinėje byloje D. J. R. prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją. Teismas nutartyje konstatavo,⁷⁰ kad valstybės tarnautojai neturintys reikalingo išsilavinimo gali būti perkelti, jeigu yra galimybė į žemesnės kategorijos pareigas. Šioje nutartyje akcentavo, kad darbdavys neprivalo taikyti DK įtvirtintų įspėjimo terminų, kai detali atleidimo tvarka ir garantijos numatytos VTĮ. Nagrinėjamoje byloje pareiškėjai pagrįstai neteko darbo, nes tai pareigų neįvykdymo pasekmė ir neveiklumas.

Teismas laikėsi vieningos nuomonės, dėl pakeistų pareigybių papildomų kvalifikacinių reikalavimų. Pareiškėjas ginčija 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymą Nr. 4-309 dėl panaikintos vyresniojo specialisto (B lygio 4 kategorijos pareigybė), o įsteigta vyresniojo valstybinio inspektoriaus (A lygio 7 kategorijos pareigybė), kuriai keliami aukštesni reikalavimai. Sprendžiant šią bylą Teismas nurodė, kad pareiškėjo teiginys, jog jo pareigybė nebuvo panaikinta, o buvo pakeistas tik jos lygis bei kategorija, yra nepagrįstas, nes pareigybės lygis bei kategorija apibūdina pačią pareigybę, bet tai nevienareikšmės sąvokos. Skirtumas tarp lygio ir kategorijos pasireiškia papildomais reikalavimais, atliekamos skirtingos funkcijos, todėl B lygio 4 kategorijos ir A lygio 7 kategorijos pareigybės nėra tapačios, nors jų pavadinimas tas pats. Aplinkybę, kad atsakovas panaikino vieną pareigybę ir įsteigė kitą pareigybę, patvirtina ir byloje esantys abiejų pareigybių aprašymai. Abiejų pareigybių aprašymų palyginimas leidžia teigti, kad naujai įsteigtoje pareigybėje, t. y. A lygio 7 kategorijos, dirbsiančiam asmeniui keliami didesni specialieji reikalavimai (būtinai aukštasis universitetinis arba jam prilygintas išsilavinimas laivavedybos ar teisės srityje, darbo patirtis laivavedybos ar teisės srityje), pavedamos svarbesnės ir daugiau funkcijų, suteikiami didesni

---

⁷⁰ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. kovo 9 d. nutartis a.b. *D. J. R. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. A¹⁵ – 287/2005, kat.16.6.

įgaliojimai, numatyta, kad pareigūnas užduotis atlieka visiškai savarankiškai, o kontroliuojamas tik rezultatas, kad pareigūnas privalės gebėti savarankiškai priimti sprendimus, susidarius įvairioms situacijoms, išplečiant atsakomybės ribas⁷¹. Remiantis Teismo išaiškinimu, teigtina, jog pareigybės lygis yra esminis kriterijus, norint užimti aukštesnes pareigas būtinas tinkamas išsilavinimas. Pabrėžtina, jog įvertinus aplinkybes valstybės tarnautojo atleidimas iš tarnybos prilyginamas darbuotojo atleidimui darbdavio iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės. Tačiau priešingas aiškinimas iškreiptų VTĮ imperatyvų taikymą ir prioritetą prieš DK reglamentuojamus teisinius santykius. Teismas nustatė, kad apie numatomą atleidimą iš darbo pareiškėja buvo tinkamai išpėta, nepažeidžiant įstatymo nustatyto termino nagrinėjant kitą bylą.⁷² Todėl sprendžiant situaciją dėl atleidimo pagrindų, visų pirma reikia vadovautis VTĮ nuostatomis.

Valstybės karjeros tarnautojai dėl pareigybių naikinimo ir atleidimo teisėtumo klausimo kreipėsi ne vieną kartą į LVAT, formuodamas minėtų pagrindų aiškinimą. Analizuojant Valstybės tarnybos įstatymo 41-44 straipsnius sistemaiškai taikant Lietuvos Respublikos Apskritis valdymo įstatymo 19 straipsnis atskleidžia Apskritis viršininko funkcijas: organizuoja administracijos darbą ir atsako už jos veiklą, teikia Vyriausybei apskritis lėšų sąmatos projektą, VTĮ nustatyta tvarka skiria ir atleidžia iš pareigų jam pavaldžių įstaigų vadovus, administracijos departamentų, skyrių ir padalinių. Pagal minėto įstatymo 18 straipsnio 3 dalį tvirtina apskritis viršininko administracijos struktūrą jos nuostatus ir apskritis viršininko administracijos tipinę struktūrą ir jos tipinius nuostatus⁷³.

Teismas 2007 m. vasario 6 d. nutartyje rėmėsi šiuo įstatymu, kad Klaipėdos apskritis viršininko administracija savo iniciatyva gali pertvarkyti struktūrą, mažinant ar keičiant pareigybių kategorijas ar didinant kvalifikacinius reikalavimus. Nors pareiškėjo teigimu, jog darbdavio atlikti struktūriniai pertvarkymai yra fiktyvūs, realiai neįgyvendinami. Naujai įsteigti du struktūriniai padaliniai - Juridinis ir Turto skyriai, kurių kompetencija mažai skiriasi nuo anksčiau veikusio Teisės departamento. Pareiškėjas pabrėžia, neigiamus darbdavio veiksmus, nes iki išpėjimo pasibaigimo laikotarpio, jam nebuvo pasiūlytas kitas darbas, pažeidžiant DK 129 straipsnio nuostatas. Taigi šioje byloje darbdavys laikėsi VTĮ 41- 43 straipsniuose įtvirtintų

---

⁷¹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. gruodžio 9 d. nutartis a.b. *D. R. v. Alytaus apskritis viršininko administracija*, Nr. A² – 1791-05, kat. 16.6.

⁷² Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. lapkričio 2d. nutartis a.b. *A. R. v. Raseinių rajono savivaldybės administracija*, Nr. A¹⁰ – 1666-05, kat. 16.6; 65.1.

⁷³ Valstybės žinios, 1994, Nr. 101-2015.

garantijų ir atleidimo tvarkos, nes pareiškėjas dėl panaikinamos pareigybės informuotas 2005 m. lapkričio 17 d., kad nuo 2006 m. vasario 1 d. neliks šios darbo vietos. Teismas išaiškino, kad atleidžiant karjeros valstybės tarnautojus, kurių pareigybė naikinama, jiems raštu privaloma pranešti ne vėliau kaip prieš du mėnesius iki pareigybės panaikinimo. Klaipėdos apygardos administracinis teismas tinkamai išnagrinėjo administracinę bylą, jog Klaipėdos apskrities viršininko 2005 m. lapkričio 15 d. įsakymas dėl atleidimo pagrįstas ir išmokėta VTĮ numatyto dydžio išeitinė kompensacija, atsižvelgiant į tarnybos stažą. Teisėjų kolegiją vadovaudamasi ABTĮ 140 straipsnio 1 dalimi apeliacinio skundo netenkino⁷⁴.

Tarnautojas, manantis, kad pareigybės panaikinimas yra tik formalumas gali kreiptis į teismą ir tada darbdavys turi įrodinėti savo sprendimo pagrįstumą. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. A¹⁰– 484/2007 konstatavo, kad „darbdaviui įsakymu pakeitus struktūrą ir pareigybių sąrašus, įsteigiant naują tarnybą, neprieštarauja Vyriausybės 2002 kovo 27 d. nutarimui, jog patvirtinta nauja specialybė. Pagal naują pareigybės aprašymą darbuotojas įdarbinamas ir atleidžiamas darbo sutarties pagrindais“⁷⁵. Nutraukti tarnybos santykius darbdavys turėjo pagrįstą motyvą, kadangi naujų pareigybės reikalavimų pareiškėjas neatitiko ir laisvos darbo vietos pasiūlyti nebuvo galimybių. Identišką administracinę bylą Teismas nurodė, kad pareigybės lygis yra esminis pareigybę apibūdinantis požymis. Tai yra faktas, jog dvi to paties pavadinimo pareigybės turi skirtingus lygius, nes parodo, kad pareigybės yra tik dvi skirtingos, bet to paties dalyko modifikacijos. Esminis požymis kokybiškai vertinant pareigybes⁷⁶. Teigtina, jog tuos pačius faktinius santykius reglamentuojančios teisės normos sukuria kolizinę situaciją, taikytinas principas *lex posterior derogat legi priori*.

Pareiškėja nesutiko su atleidimo motyvais, kad pareigybę panaikinus, prarandamas ir tarnautojos statusas, o užimti naują pareigybę negali, nes neatitinka naujų kvalifikacinių reikalavimų ir kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą.

Pareiškėjos teigimu, jos lygis ir kategorija pasikeitusius reikalavimus atitinka, nes nuo 2003 m. birželio 1 d. iki 2005 m. sausio 31 d. ji užėmė Rinkos reguliavimo skyriaus viršininkės pareigas, o iki 2007 m. sausio 22 d., atleidimo dienos dirbo - Bendrojo skyriaus vedėja (A lygis, 11 kategorija). Darbdavys prieš du mėnesius informavo apie pareigybės panaikinimą, bet 2007 m. sausio 16 d. informavo tarnautoją dėl laisvos A

⁷⁴ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007.vasario 6 d. nutartis a.b. V. P. v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija, Nr. A¹¹– 148/2007, kat. 16.6.

⁷⁵ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007.gegužės 11 d. nutartis a.b. D. R. v. Alytaus apskrities viršininko administracija, A¹⁰– 484/2007, kat. 16.6.

⁷⁶ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 vasario 12 d. nutartis a.b. A. R. v. Raseinių rajono savivaldybės administracija, Nr. A– 756/2009, kat. 16.6.

lygio 11 kategorijos Eismo kontrolės skyriaus eismo saugaus inspektoriaus (vyriausiojo specialisto) pareigybės. Darbdavys pabrėžė, kad tarnautoja neatinka specifinių pareigoms užimti keliamų reikalavimų. Būtina patirtis geležinkelių transporte, dėl to siūlė užimti tik žemesnes pareigas (A lygio 6 kategorija). Atsakovo pasiūlymas pareiškėjai nepriimtinas. Sprendžiant tarnybinį ginčą Vilniaus apygardos administracinis teismas ištyręs byloje esančius įrodymus bei įvertinąs aplinkybes pareiškėjos skundo netenkino ir nustatė, kad atsakovas laikėsi VTĮ 43 str. 1 d., 44 str. 1 d. 9 p., 44 str. 2 d. 1 p. reikalavimų.

LVAT apeliantės prašymu nagrinėjant bylą atkreipė dėmesį į VTĮ 43 straipsnio 1 dalį. Teismas šią normą aiškina sisteminiu būdu, neprieštaraujant kitoms VTĮ normoms. Pagal VTĮ 43 straipsnio 1 dalį karjeros valstybės tarnautojas, kurio pareigybė naikinama, paskiriamas į kitas to paties lygio ir kategorijos karjeros valstybės tarnautojo pareigas, o jei tokių pareigų nėra ir valstybės tarnautojas sutinka, – į žemesnės kategorijos pareigas. Jei iki pareigybės panaikinimo karjeros valstybės tarnautojas į kitas pareigas nepaskiriamas, jis iš pareigų atleidžiamas. Valstybės tarnautojui apie pareigybės panaikinimą turi būti pranešta raštu ne vėliau kaip prieš 2 mėnesius iki pareigybės panaikinimo. Remiantis šio įstatymo 43 straipsnio 2 dalimi karjeros valstybės tarnautojui, kai jo pareigybė panaikinama, suteikti garantijas užimti naujas pareigas, bet tik atitinkant bendruosius reikalavimus ir specialiuosius reikalavimus, taikomus visiems pretendentes. Dėl kriterijaus atitikimo pareigybės aprašyme apibrėžtiems specialiems reikalavimams, tokiu atveju tapatinama su vienu iš pareigybės nustatymo pagrindų. Pažymėtina, kad kriterijus pagal VTĮ 8 straipsnio 4 dalį, kad pareigybės lygis, kategorija bei specialieji reikalavimai, keliami atitinkamas pareigas užimančiam tarnautojui, yra savarankiški, tarpusavyje skirtingi. Minėtos VTĮ 43 straipsnio 1, 2 dalies nuostatų aiškinimas pabrėžia, jog dėl pareigybės panaikinimo valstybės tarnautojui suteikiamos papildomos garantijos, pirmenybė, jeigu atitinka specialiuosius reikalavimus užimti naujas ar žemesnes pareigas, kai jo pareigybė naikinama. Tačiau neturėtų šios normos aiškinimas remtis įstatymo leidėjo kalte ar netiksliu formulavimu, bet kaip pagrindą suteikiant tarnautojui išskirtinę galimybę, kitų asmenų atžvilgiu, tęsti tarnybą toje pačioje institucijoje. Kolegija pažymėjo, kad trūkstami įgūdžiai įgyjami Valstybės tarnybos 45 straipsnio pagrindais 1. Valstybės tarnautojų mokymo rūšys yra šios:

1) įvadinis mokymas – priimtų į karjeros valstybės tarnautojo pareigas valstybės tarnautojų profesinių žinių įgijimas ir įgūdžių formavimas. Pradėję eiti pareigas karjeros valstybės tarnautojai, kurie prieš tai nėra išklaušę įvadinio mokymo programų, per metus nuo priėmimo į pareigas dienos privalo jas išklaušyti;

2) kvalifikacijos tobulinimas – tęstinės studijos, specialių profesinių žinių plėtimas, valstybės valdymo ir administravimo įgūdžių bei gebėjimų tobulinimas paties valstybės tarnautojo arba valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos iniciatyva per visą tarnybos einant pareigas arba siekiant aukštesnių valstybės tarnautojo pareigų laiką. Valstybės tarnautojai, pradėję eiti 18–20 kategorijų pareigas bei žemesnės kategorijos įstaigų vadovų pareigas, per dvejus metus nuo priėmimo į šias pareigas dienos privalo išklaudyti patvirtintas 18–20 kategorijų valstybės tarnautojų ar žemesnės kategorijos įstaigų vadovų mokymo programas.

3. Valstybės tarnautojai gali būti siunčiami tobulinti kvalifikaciją kitose valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose bei į tarptautines institucijas ar užsienio valstybių institucijas abipusiu susitarimu.

Teismas, siekdamas teisingai išspręsti šią bylą panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir atsakovo neteisėtą įsakymą dėl atleidimo iš tarnybos bei įpareigojo pareiškėjai A lygio 11 kategorijos (vyriausiojo specialisto) pareigas⁷⁷. Pagal šį kriterijų valstybės tarnautojas turi atikti jam keliamus specialuosius reikalavimus, nes kitaip statusas prarandamas teisėtai. Pabrėžtina, kad tokiais atvejais darbdavys prieš naikindamas pareigybę turėtų pareigą anksčiau informuoti tarnautoją, suteikiant galimybę atitikti naujai pasikeitusias sąlygas VTĮ 45 straipsnio pagrindais.

Prie šio atleidimo pagrindo priskirtina LVAT nagrinėjama apeliacinė tvarka byla dėl VTĮ 43 straipsnio 1 dalies imperatyvaus taikymo neįgijus tinkamo išsilavinimo. Valstybės tarnautojas dėl pareigybės panaikinimo buvo išpėtas prieš du mėnesius nepažeidžiant VTĮ 43 straipsnio 1 dalies taisyklių. Todėl pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, jog atleidimas teisėtas, nepažeidžiantis teisingumo ir protingumo principų. Teismas pabrėžė, kad atleidžiant karjeros tarnautoją galima vadovaujantis Darbo kodekso 130 straipsnio 8 dalimi (apie atleidimą iš darbo turi išpėti ne vėliau kaip prieš keturis mėnesius). LVAT pabrėžė, kad DK įtvirtintas 4 mėnesių išpėjimo terminas netaikomas, nes šiuos atveju susiklostę tarnybiniai santykiai. Išpėjimą nedraudžiama įteikti senų pareigybių panaikinimo ir naujų įsteigimo dieną, bet tuo pačiu įsakymu remiantis DK 130 straipsnio 4 dalimi (išpėjimo terminas pratęsiamas darbuotojo ligos atveju) perkelti atleidimą iš tarnybos po dviejų mėnesių⁷⁸.

⁷⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 vasario 12 d. nutartis a.b. A. R. v. Raseinių rajono savivaldybės administracija, Nr. A¹⁴³ – 191/2008, kat. 16.6.

⁷⁸ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 spalio 30 d. nutartis a.b. P. M. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. A³⁹ – 1784/2008, kat. 16.6.

Nagrinęjant kitą bylą, taikomos ir DK. Pareiškėjos nebuvimas tarnyboje 146 dienas dėl laikino nedarbingumo. Pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 13 punktą karjeros tarnautoja atleista iš pareigų. Nors pareiškėjos teigimu, atsakovas netinkamai pritaikė DK130 straipsnio 1 dalies nuostatas, kad išpėjimas būtinas prieš keturis mėnesius, atsižvelgiant, jog esant laikinam nedarbingumui išpėjimo terminas neįskaitomas.

LVAT nustatė, jog VTĮ šiuo atveju nereglementuoja valstybės tarnautojo atleidimo iš pareigų procedūras. Todėl pirmosios instancijos administracinis teismas padarė teisingą išvadą, kad atleidžiant pareiškėją iš pareigų pagrįstai buvo vadovaujama DK normomis, reglamentuojančiomis atleidimo iš darbo procedūrą. Kadangi pareiškėja yra antros grupės invalidė, tai pagal DK 129 straipsnio 4 dalies ir 130 straipsnio 1 dalies reikalavimus apie būsimą atleidimą iš pareigų ji buvo išpėta prieš 4 mėnesius. Taip pat pagal Invalidų socialinės integracijos įstatymo 19 straipsnio reikalavimus buvo gautas ir savivaldybės globos ir rūpybos institucijos sutikimas atleisti pareiškėją iš pareigų. Nors apeliantė nesutinka su atsakovo pozicija ir ginčija DK 131 straipsnio 1 dalį, kad negalėjo būti atleista nedarbingumo laikotarpiu. Teismas nustatė, jog išpėjimo laikotarpį atsakovas pritaikė tinkamai, nes išpėjimo terminas buvo praėjęs, o tarnautojas atleidimo iš tarnybos dieną buvo darbe. Todėl, analizuojant kategorijų panaikinimo atvejus kiekvienu atveju svarbu atsižvelgti į specialius reikalavimus.

Kita vertus, karjeros tarnautojai iš tarnybos gali pasitraukti savo iniciatyva. Atsižvelgiant į socialinę ir ekonominę tarnybos santykių pasibaigimo padarinius, svarbu, kad tokį atleidimo motyvą reglamentuojančios teisės normos būtų aiškinamo ir taikomos teisingai. Praktikoje taikant įstatymų normas susiduriama su neaiškumais, dėl VTĮ ir DK nuostatų taikymo, terminų skaičiavimo taisyklių atleidžiant karjeros tarnautojus.

Remiantis Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. liepos 13 d. nutartyje teigiama, jog atleidžiant iš tarnybos pagal Valstybės tarnybos 44 straipsnio 1 dalies 1 punktą - atsistatydinus savo noru. Tarnautojus imperatyviai įpareigotas to paties straipsnio 4 dalimi, kad apie savo atsistatydinimą informuoti į pareigas priėmusį asmenį ne vėliau kaip prieš 14 kalendorinių dienų. Atšaukti savo prašymą darbuotojas galėjęs 3 darbo dienų laikotarpį, vėliau tik darbdavio sutikimu. Šios taisyklės taikymas grindžiamas nenutrūkstamais tarnybos santykiais, siekiant išlaikyti valstybės stabilumą, kad darbdavys turėtų galimybę pasiruošti pasikeitimui, pakeisti, perskirtyti tarnautojo atliekamas funkcijas kitiems tarnautojams ar paskelbti konkursą dėl laisvos darbo vietos. Ši įstatymo nuostata turi dvejopą reikšmę. Pirma, naudinga į pareigas priėmusiam asmeniui, tinkamai pasirengti būsimam atleidimui. Antra, valstybės tarnautojui papildoma garantija, jog bus atleistas ne anksčiau nei po 14 dienų. Tačiau tarnautojui

prašant ir valstybės institucijos (įstaigos) įgalintam asmeniui sutinkant, tarnybiniai santykiai nutraukiami anksčiau, nepraėjus 14 dienų terminui. Toks atleidimas galimas tik abipuse šalių valia. Minėtoje nutartyje Teismas akcentuoja, kad valstybės tarnautoją į pareigas priėmusiam asmeniui pasinaudojus šia teise ir patenkinus prašymą anksčiau laiko, tai vėliau, nutrūkus tarnybiniams santykiams, tarnautojas savo pareiškimo atšaukti negali. Nesvarbu, kad savanorišką prašymą dėl atleidimo darbdavys patenkino tą pačią prašyme nurodytą dieną. Analogiškas teisinių santykių reglamentuojančių normų taikymas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. rugsėjo 13 d. nutartyje ir Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo nutratyje, Nr. A¹⁰– 1045/2004. Abiejose nutartyse vienodai taikant teisės normas, Darbo sutarties įstatymo, o kitu atveju Vidaus tarnybos statuto. Šioms nutartims bendra, jog darbo (tarnybos) santykių nutraukimas darbuotojo (statutinio pareigūno) pareiškimu taikymas iš esmės panašus šioje byloje remiantis Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 4 dalimi.⁷⁹

Teisėjų kolegijos nuomone, pirmosios instancijos teismas netinkai įvertino faktines aplinkybes, nes nepasitvirtino pareiškėjo argumentai, kad atsakovas jį vertė savanoriškai parašyti prašymą, kadangi impulsyvumas, neapgalvotas elgesys, asmeninės pareiškėjo savybės negalima pripažinti pateisinama priežastimi.⁸⁰ Todėl atleidimas iš tarnybos, remiantis darbuotojo pareiškimu, nuo pareiškime nurodytos datos pripažįstamas teisėtu tik tada, kai nustatoma, jog darbuotojas savo noru, rašytine forma išreiškė pageidavimą būti atleistas anksčiau pirminiame pareiškime nurodytos datos. Šiuo pagrindu atleisto iš karjeros tarnautojo pareigų pavyzdžių galima pateikti ir daugiau. Pavyzdžiui, pareiškėjas apeliaciniu skundu kreipiasi į teismą prašydamas panaikinti Klaipėdos apygardos administracinio teismo sprendimą. Pareiškėjas savanoriškai atsistatydino iš tarnybos remdamasis minėtu straipsniu, nes įtakojo direktoriaus paskirta nuobauda, atliktas neeilinis jo veiklos vertinimas, jaučiamas moralinis spaudimas ir siekis sužlugdyti jo karjerą bei noras priversti atsistatydinti iš valstybės tarnautojo pareigų. Remdamasis šiomis priežastimis grindžia savo prašymą panaikinti Klaipėdos apygardos administracinio teismo sprendimą.

Teismas konstatavo, kad pareiškėjas nepasinaudojo VTĮ įtvirtinta teise, per 3 darbo dienas nuo prašymo pateikimo dienos atšaukti atsistatydinimą. Tai patvirtina byloje surinkta medžiaga, kad pareiškėjas prašymą atsakovui įteikė 2006 m. rugsėjo 22 d. prašant jį atleisti nuo 2006 m. spalio 6 d. Sprendime pažymėtina, kad teisininko

---

⁷⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. liepos 13 d. nutartis a.b. P. Z. v. *Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos*, Nr. A²– 706/2007, kat.15.2; 16.6.

⁸⁰ *Ibid.*

išsilavinimą turintis pareiškėjas, bei pagal specialybę dirbęs tarnautojas, turėjo žinoti atleidimo iš valstybės tarnybos procedūrą.⁸¹

Įvertinus vienašališką teisinių santykių nutraukimą, iš anksto neinformavusios viena kitos šalys sugriautų susiklosčiusius stabilius santykius. Dėl šio tikslo, siekiant užtikrinti visuomeninių santykių stabilumą ir realizuojant tarnybinius santykius, darbo sutarties šalių lygiateisiškumą nustatė įstatymų leidėjas.

Valstybės tarnyboje tarnautojas gali vienašališkai nutraukti tarnybinius santykius tik iš anksto informavęs darbdavį (tiesioginį vadovą). Įspėjimo terminas taikomas, kad staiga pasitraukus iš tarnybos, valstybei neatsirastų neigiamų pasekmių, ar nenukentėtų piliečiai dėl neefektyvaus valstybės institucijų įgyvendinimo. VTĮ numatyta tarnautojo pareiga perspėti dėl būsimo tarnybinių santykių pasibaigimo prieš 14 dienų, išskyrus šalių suderinta valia, terminą perkeliančią anksčiau laiko.

Karjeros tarnautojai atleidžiami dėl valstybės tarnybos principų, norminių aktų reikalavimų nesilaikymo. Pagal VTĮ 44 straipsnio 1 dalies 16 punktą, kai įsiteisėja teismo nuosprendis, kuriuo paskiriama bausmė už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, nusikalstamą veiklą valstybės tarnybai, viešiesiems interesams ar korupcinį nusikaltimą. Apeliacine tvarka tarnautojas ginčijo Vilniaus apygardos administracinio teismo 2005 m. vasario 15 d. nutartį dėl minėto straipsnio. Atleisto tarnautojo teigimu, jo atleidimas iš darbo yra neteisėtas, nes apskundė kasacine tvarka nutartį dėl padarytų nusikaltimų veikų. Jų pažeidimas pripažintas pagal BK 228 straipsnio 1 dalį⁸², už piktnaudžiavimą valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, kai valstybė patyrė didelę materialinę žalą. Remiantis Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalimi, kad kaltumas pripažįstamas tik įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Tačiau atsakovas tarnautoją atleido iš tarnybos. Teismas nustatė, jog Lietuvos Aukščiausio Teismo 2005 m. balandžio 5 d. nutartis pripažino pareiškėją nekaltu. Susidariusiai prieštarigai situacijai, kai asmuo nekaltas, bet šiuo pagrindu netekęs darbo. Susiklosčiusią teisinę situaciją sprendžiama teleologiniu Valstybės tarnybos 44 straipsnio 1 dalies 16 punkto aiškinimu. Analizuojamos materialinės normos turinio reikšmė šiuo atveju yra dvejopa. Pirma, baudžiamosios atsakomybės taikymas nesuderinamas su tarnautoju darbu, kai įteisinams apkaltinamasis teismo nuosprendis. Tačiau antruoju atveju paskirta laisvės atėmimo bausmė, tiesiogiai naikina galimybę dirbti tarnyboje. Pabrėžtina, kad šiuos du atvejus jungia vienoda teisinė reikšmė. Aktualus visuomenės

---

⁸¹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 25 d. nutartis a.b. A. P. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyrius, trečiasis suinteresuotas asmuo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Nr. A⁵-917-07, kat. 16.6.

⁸² Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

viešojo intereso gynimas, neleidžiant baudžiamajam įstatymui nusižengusiam asmeniui toliau tęsti draudžiamą veiką. Teismas pabrėžė Konstitucijos garantuojamą nekaltumo principo taikymą, principo laikymosi prioritetinę reikšmę kitų teisės šakų atžvilgiu. Vadinas, kai panaikinamas baudžiamojo proceso tvarka priimtas apkaltinamasis nuosprendis, įsigaliojus procesiniui sprendimui pripažįstamas tarnautojo atleidimas neteisėtu. Pareiškėjas sugrąžinams į tarnybą ABTĮ 88 str. 2 d., 143 str., VTĮ 5 str., ir DK 297 str. pagrindais⁸³.

Iš to išplaukia, kad tarnautojas gali susigrąžinti prarastą statusą, leidžiama naudotis visomis teisminės gynybos teikiamomis galimybėmis, ginčijant atsakovo (darbdavio) priimtus sprendimus. Kitoje byloje pareiškėjas ginčija, tarnybinio nusižengimo tyrimo komisijos 2005-02-09 išvadą. Asmeniui šiuo pagrindu skirtas ginčijamas įsakymas (su juo jis buvo supažindintas) ir už šiurkštų tarnybinį nusižengimą pagal VTĮ 29 straipsnio 4 dalį bei to paties įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 15 punktą atleistas iš pareigų. Pareiškėjo manymu, jis iš tarnybos atleistas nepagrįstai ir prašo jį grąžinti į tarnybą. Teisėjų kolegija pažymi, kad tarnybinė nuobaudos skiriamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nustatyta tvarka. Minėtame nutarime yra nurodoma, kad atliekant tarnybinį patikrinimą, tarnautojas pasirašytinai informuojamas kokių tikslu tikrinamas jo darbas. Teismas sprenddamas tarp šalių kilusį ginčą akcentuoja, jog parenkant valstybės tarnautojui tarnybinę nuobaudą, turi būti atsižvelgiama į nusižengimo padarymo priežastis, aplinkybes ir padarinius, taip pat valstybės tarnautojo kaltę ir jo veiklą iki tarnybinio nusižengimo padarymo. Pareiškėjui nuobauda parinkta neatsižvelgus į visas minėtas reikšmingas aplinkybes. Nors pareiškėjas nusižengimo padarymo metu turėjo galiojančią nuobaudą (pastabą, paskirtą 2004-12-21), tačiau jo padarytas pažeidimas nėra labai sunkus, nesukėlė sunkių pasekmių, padarytas dėl aplaidumo, neapsižiūrėjimo, kai netinkamai įvykdė vieną iš priskirtinų pareigybės funkcijų

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, teismas nusprendė, kad pareiškėjui Anykščių rajono valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos viršininko įsakymu Nr.K-3 "Dėl Vidmanto Pukenio tarnybinio nusižengimo" paskirta nuobauda yra per griežta, todėl įsakymas keistinas, pareiškėjui paskiriant papeikimą, o įsakymas Nr. K-4 „Dėl Vidmanto Pukenio atleidimo iš darbo" pripažintinas neteisėtu ir naikintinas. Minėtina, kad VTĮ nedraudžia taikyti darbo teisės normų, pagal DK 297 straipsnio 3 dalį⁸⁴, grąžinti

---

⁸³ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 7 d. nutartis a.b. V. P. v. *Migracijos departamentas*, Nr. A¹¹ – 672/2005, kat. 16.6.

⁸⁴ Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.

darbuotoją į ankstesnę darbo vietą, kai atleistas nesant teisėtiems pagrindams ir šiuo pagrindu priteisti užmokestį už priverstinės pravaikštos laikotarpį⁸⁵.

Kita vertus, stebėtina, kad LVAT sprendžia dėl pareiškėjui neišmokėto darbo užmokesčio, nes apeliaciniame skunde raštu tokio reikalavimo atasakovui nėra pateikęs. Praktikoje užmokesčio dydį sprendžia bendrosios kompetencijos teismai nustatyta tvarka, už visą priverstinės pravaikštos laikotarpį nuo atleidimo iš tarnybos dienos iki teismo sprendimo įvykdymo dienos, kadangi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso XX skyriuje nurodyti darbo bylų nagrinėjimo ypatumai.

Analizuojant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, dėl karjeros valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos priežasčių. Viena iš dažnai pasitaikančių ir pareiškėjų ginčijamų tarnybinių nuobaudų skyrimo, taikymo klausimai, kurių pagrindu nutrūko tarnybiniai santykiai. VTĮ 28 straipsnis reglamentuoja, kad už padarytus tarnybinius nusižengimus patraukiami tarnybinėn atsakomybėn, o 2 dalis detalizuoja šį nusižengimą, kad tai - netinkamas tarnautojo funkcijų atlikimas, esant tarnautojo kaltei.

Pagal VTĮ 29 straipsnį, valstybės tarnautojams (pareigūnams) už tarnybinių nusižengimų padarymą, galimos nuobaudų rūšys nurodytos tik šiame straipsnyje. Išsamesnės tarnybinių nuobaudų skyrimo ir taikymo taisyklės nustatytos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarime Nr. 977.⁸⁶ Aktuali LVAT nutartis dėl pažeidimo, atliekant procedūrinius tarnybinių nusižengimo tyrimo reikalavimus. Pareiškėjas nesutinka su Vilniaus Apygardos administracinio teismo 2008 m. sausio 28 d. sprendimu. Jis nurodo, kad jam nebuvo pateiktas Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 977 patvirtintų Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių 7 punkto reikalavimus atitinkantis pranešimas apie padarytą tarnybinį nusižengimą, o pateiktuose pranešimuose nebuvo konkrečiai nurodyta, kuo jis kaltinamas. Jam taip pat buvo pateikta Telšių apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos patikrinimo ataskaita, tačiau šis dokumentus yra susijęs su visos institucijos veikla. Todėl ši ataskaita negali būti laikomas pranešimu apie tarnybinį nusižengimą. Atsiliepime dėl apeliacinio skundo atsakovasnesutinka, kad pareiškėjo paminėtame 2006 m. gruodžio 20 d. rašte Nr.(21.7-32)-666) nenurodyta, jog pareiškėjas yra įtariamas padaręs tarnybinį nusižengimą. Pareiškėjo tarnybinio nusižengimo tyrimo procedūra prasidėjo, atsakovo viršininkui įvertinus kartu su minėtu raštu pateiktą patikrinimo ataskaitą ir priėmus atitinkamą sprendimą, t. y. nepažeidžiant nustatytų terminų. Teisėjų kolegija sprendama tarnybinį ginčą konstatavo, kad pareiškėjui tarnybinė nuobauda buvo paskirta už tai, kad jis

⁸⁵ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 4 d. nutartis a.b. *Vidmantas Pukenis v. Anykščių rajono valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba*, Nr. A¹⁴ – 1634-05, kat. 16.4.

⁸⁶ Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2665.

pažeidė VTĮ 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto reikalavimus. Netinkamai vykdė pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas ir laiku neatliko tinkamai pavestų užduočių. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos viršininko 2006 m. birželio 5 d. įsakymo Nr.V-2007 „Dėl Pasitikėjimo telefono įrengimo, naudojimo ir juo gaunamos informacijos įvertinimo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje taisyklių patvirtinimo“, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos viršininko 2005 m. gruodžio 20 d. Šio motyvo pagrindu Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 977 patvirtintų Tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams taisyklių 5 punktas nustato, kad valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo, gavęs oficialią informaciją, kad valstybės tarnautojas įtariamasis padaręs tarnybinį nusižengimą, šiam nusižengimui tirti gali sudaryti komisiją. Esant pagrindui manyti, kad valstybės tarnautojas padarė tarnybinį nusižengimą, už kurį gali būti paskirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš pareigų, komisiją sudaryti būtina. Komisija sudaroma ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po to, kai valstybės tarnautoją į pareigas priėmęs asmuo gauna oficialią informaciją apie valstybės tarnautojo tarnybinį nusižengimą, ne mažiau kaip iš 3 asmenų: valstybės tarnautojo tiesioginio vadovo ar jo įgalioto asmens, už įstaigos personalo tvarkymą atsakingo asmens, kitų įstaigos valstybės. Pabrėžtina, kad pareiškėjo atleidimas pagrįstas, nes nenurodytos tarnybinio nusižengimo aplinkybės. Todėl vien tai, kad tarnybinio nusižengimo aplinkybės nebuvo nurodytos pranešime apie tarnybinį nusižengimą, šiuo atveju nepripažintina esminiu tarnybinės nuobaudos skyrimo taisyklių pažeidimu⁸⁷.

Teigtina, kad valstybės tarnautojų tarnybinių funkcijų atlikimas būtų išsamiai ištirtas. Nuobaudos institucija (įgaliotas asmuo) taikytų atsižvelgiant į padaryto tarnybinio nusižengimo pobūdį, pasekmes. Pareiga laikytis Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 977 nutarimo reikalavimų.

VTĮ 30 straipsnis pateikia nuobaudų skyrimo terminus. Minėtame straipsnyje apibėžti į pareigas priėmusios institucijos (įstaigos) vadovo, ar įgalioto asmens, atsakingo už personalo valdymą nuobaudų taikymo terminai. Įtvirtinta bendra taisyklė, kad tarnybinė nuobauda turi būti paskirta ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo tarnybinio nusižengimo paaiškėjimo dienos, neįskaitant laiko, valstybės tarnautojo nedarbingumo laikotarpio, dėl ligos ar atostogų laikotarpio.

LVAT kolegija 2008 m. kovo 7 d. nutartyje nurodė, kad pareiškėjos teigimu iš tarnybos buvo atleista laikino nedarbingumo laikotarpiu, yra nepagrįstas. Tai patvirtina atsakovo priimtas 2005 m. liepos 15 d. įsakymas, nes jame nebuvo nurodyta konkreči

---

⁸⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 15 d. nutartis a.b. *Antanas Naujokas v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos*, Nr. A⁴⁴²-62/2009, kat. 16.4.

atleidimo data, o pareiškėjos tarnybos santykiai nutrūko 2005 m. rugpjūčio 1 d., pasibaigus laikinam nedarbingumui. Pavyzdžiui, sprendamas šį ginčą Teismas, atsižvelgęs į pareiškėjos kaltę, konstatavo, kad laiku nepateikta ataskaita pagal VTĮ 29 straipsnio 5 ir 6 dalis, nelaikoma šiurkščiu tarnybiniu nusižengimu. Dėl minėtų aplinkybių tarnautoja atleista nepagrįsta, kadangi atsakovas turi taikyti papeikimą, kaip prorcingą padarytam nusižengimui⁸⁸

Skirtingos tarnybinių nuobaudų rūšys nustatomos siekiant diferencijuotai vertinti tarnautojų atsakomybės ribas pagal padarytą nusižengimą. Todėl svarbus išsamus tarnybinių nusižengimų tyrimas. Šiuo aspektu aktualios VTĮ normos.

Identiškas tarnybinių santykių nutraukimo pagrindas dėl VTĮ 29 straipsnio 2 dalies, kad reikia atsižvelgti į tarnautojo kaltę, padaryto nusižengimo priežastis, aplinkybes. Šios teisės normos aiškinimo praktika yra suformuota LVAT 2007 m. gruodžio 21 d. nutartyje. Atsakovo teigimu, valstybės tarnautojui pakartotinis nusižengimo padarymas per paskutinius 12 mėnesių laikytinas kvalifikuojančiu požymiu. Tarnautojos nepagarbus elgesys nulemia pareiškėjos kaltę. Teismas šiame sprendime konstatavo, kad pareiškėjai tarnybinė nuobauda skiriama atsižvelgiant į kaltę, tarnybinio nusižengimo padarymo priežastis, faktines aplinkybes ir padarinius. Todėl remiantis nurodytomis VTĮ normomis bei atsižvelgiant į faktines aplinkybes, jog pareiškėja grįžusi po atostogų, pirmą dieną darbe, tinkamai nebuvo Skyriaus vedėjos informuota apie pasikeitusią darbo tvarką, naują dokumentų saugojimo, laikymo vietą. Dėl šios priežasties pareiškėja reikalingų dokumentų ieškojo įprastinėje vietoje, bet kilus konfliktui nepagarbius gestus demonstravo Skyriaus vedėjai. Netinkamas atsakovės elgesys įtakojo pareiškėjos neleistiną elgesį. Todėl nustatyta, kad 2006 m. lapkričio 3 d. Palangos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu pareiškėjai paskirta nuobauda – atleidimas iš pareigų, yra per griežta ir neproporcinga pareiškėjos padarytam tarnybiniam nusižengimui.⁸⁹

Iš to išplaukia, kad tarnautojo padarytą nusižengimą vertinant, svarbu atsižvelgti į visas darbo metu buvusias aplinkybes, priežastis. Darbdaviui suteikiama teisė už padarytas tarnybines nuobaudas atleisti tarnautoją, bet tuo pačiu nustatyta pareiga šia teise nepiktnaudžiauti.

Problematiškas DK 235 straipsnio taikymas atleidžiant karjeros tarnautojus, šiurkščiai pažeidusius tarnybines pareigas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ne kartą

---

⁸⁸ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. nutartis a.b. *D. V. v. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir Kultūros paveldo apsaugos departamentas prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos*, Nr. A³⁹–311/2008, kat.16.4.

⁸⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gruodžio 21d. nutartis a.b. *L. B. v. Palangos miesto savivaldybės administracija*, Nr. A¹⁸–1166/2007, kat. 16.4.

aiškino DK 235 straipsnio turinį. Teismas konstatavęs, kad „šiuurkštus darbo drausmės pažeidimas yra toks darbo drausmės pažeidimas, kuriuo šiuurkščiai pažeidžiamos tiesiogiai darbuotojo darbą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatos arba kitaip šiuurkščiai nusižengiama darbo pareigoms ar nustatytai darbo tvarkai. Sprendžiant taikymo klausimą, ar darbo drausmės pažeidimas yra priskirtinas prie šiuurkščių darbo tvarkos pažeidimų, būtina analizuoti darbo drausmės pažeidimo objektyvius ir subjektyvius požymius – darbuotojo neteisėto elgesio pobūdį, dėl šio pažeidimo atsiradusius nuostolius bei kitokias neigiamas pasekmes, darbuotojo kaltę ir kitas svarbias aplinkybes⁹⁰“.

Pagal DK 235 straipsnį karjeros tarnautojui užtenka vieną kartą šiuurkščiai pažeisti darbo pareigas. Tokiu atveju neatsižvelgiama ar anksčiau tarnautojas turėjo galiojančių nuobaudų. Dardavys turi teisę nutraukti tarnybinius santykius šiuo pagrindu.

Pabrėžtina, kad tarnybinės atsakomybės aiškinimo ir taikymo nuostatos yra suformuluotos LVAT nagrinėjant pareiškėjos bylą dėl 2006 m. vasario 2 d. įsakymo paskirto pritaikius VTĮ 29 straipsnio 3 dalies 4 punktą. Tai pati griežčiausia nuobauda taikoma pažeidus tarnybos tvarką dėl tarnautojo kaltės.

Teismas ištyrė visas bylai reikšmingas faktines aplinkybes. Atsakovas apeliaciniu skundu ginčija Vilniaus apygardos adiministracinio teismo sprendimą, kuriame pareiškėja pripažinta savo veiksmais netinkamai vykdžiusi specialisto funkcijas, piktnaudžiavusi suteiktais įgaliojimais, diskreditavo valstybės tarnautojo ir konkrečios intitucijos pasitikėjimo, prestižo, valstybės tarnybos vardo sumažinimas. Atakovo teigimu, skirta pareiškėjai nuobauda padarius šiuurkštų tarnybinių nusižengimą - pagrįsta. Teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėja netinkamai atliko Medininkų pasienio kontrolės fitosanitarijos punkto specialistės pareigas, nes pažymėjo antspaudu, kad atliktas medienai taikomas fitosanitarinis patikrinimas, kuris leidžia muitinei kontrolinį patikrinimą užbaigti iš esmės. Tačiau pareiškėjos tarnybinis nusižengimas nelaikytinas šiuurkščiu. Remiantis Valstybės tarnybos įstatymo 29 straipsnio 3 ir 4 dalimis, pirmosios instancijos administracinis teismas pagrįstai išaiškino, kad padarius tarnybines nuobaudas šiuurkštų nusižengimą neprivaloma taikyti atleidimą iš tarnybos. Vertinant ar pagrįstai paskirta pareiškėjai tarnybinė nuobauda už jos veiksmus, vertinamasis kriterijus, kad nuobauda atitiktų pažeidimo padarymo pobūdį. Teismas nepripažino, kad pareiškėja padarė šiuurkštų tarnybinių nusižengimą, dėl kurio įpareigojo atsakovą pakeisti atleidimo iš

tarnybos pagrindą- savo noru atsistatydino, bei išmokant darbo užmokestį už priverstinės pravaikštos laiką⁹¹.

Sprendžiant ginčus dėl atleidimo iš tarnybos pagrindų Lietuvos Vyriausiasis Teismas pabrėžia, kad griežčiausios tarnybinės nuobaudos skyrimas galimas tik už tarnybinių nusižengimą⁹².

Atlikus ginčų dėl karjeros valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos analizę, teigtina, kad tarnybiniai ginčai kyla dėl vadovų nuožiūra nuolatos keičiamų specialiųjų reikalavimų, kurie išdėstyti pareigybės aprašymuose. Karjeros tarnautojai nespėja laiku įgyti specialaus išsilavinimo. Taip pat dažnai ginčijamas atleidimas kaip tarnybinė nuobauda. Nesutariama dėl subjektyvaus tarnybinio nusižengimo vertinimo.

Darbdavys turi pareigą teisėtai, objektyviai ir pagrįstai vertinti tarnautojų atliekamą darbą, tinkamai taikyti ir išmanyti VTĮ ir kitus norminius teisės aktus, priimant įsakymą ar sprendimą. Tais atvejais, kai VTĮ nereglementuoja atleidimo iš tarnybos procedūros, atleidimo sąlygų vadovaujamosi DK nuostatomis.

2.3. Ginčai dėl statutinių pareigūnų atleidimo iš tarnybos

Pagal VTĮ 2 straipsnio 6 dalį statutinis pareigūnas – valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statutas arba Diplomatinės tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ar turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu. Statutiniai pareigūnai priskiriami valstybės tarnautojų kategorijai, bet ne visi, nes kai kurie iš jų įdarbinti pagal darbo sutartis. Teisinis reguliavimas nėra aiškus dėl teisės aktų taikymo, atleidžiant pareigūnus. Statutinių darbuotojų statuso praradimo ypatumai pasižymi, kad pirmiausia atleidimas reglamentuojamas specialiais įstatymais bei įstatymais patvirtintais statutais, teisiniai santykiai grindžiami subordinacijos principo taikymu

Pabrėžtina, kad LVAT praktikoje dažnai susiduriama su problema dėl pareigūnų atleidimo iš užimamų pareigų. Formalius atleidimo pagrindus, jų turinį nusako skirtingi teisės šaltiniai. Pirmiausia atitinkami statutai, kurių pagrindu pareigūnai priimami į tarnybą. Nustatant atleidimo pagrindus, atskleidžiant normų turinį yra labai svarbi

---

⁹¹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 28 d. nutartis a.b. *Genoefa Mažeikienė v. Lietuvos Respublikos valstybinės augalų apsaugos tarnyba*, Nr. A¹⁰–792/2007, kat. 16.4.

⁹² Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. Administracinė jurisprudencija. Administracinė doktrina. Administracinė praktika. Nr. 3(13) 2007, 2007 m. rugsėjis- gruodis. P. 186.

administracinių teismų praktika ir Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo formuojama rekomendacinė panašių tarnybinių ginčų sprendimo tvarka.

Analizuojant LVAT praktiką pažymėtina, kad statutinio pareigūnai atleidžiami iš vidaus tarnybos paaiškėjus, kad priimant į tarnybą tarnautojas neturėjo reikiamo išsilavinimo. Pagal Vidaus tarnybos statuto 6 straipsnio 3 punkte nurodytas vienas iš reikalavimų, būtinų asmeniui, pretenduojančiam į vidaus tarnybą – turėti ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą. Atsakovas nustatė, kad pareiškėjas neturi vidurinio išsilavinimo, priėmimo metu pateikė kito asmens vardu išduotą brandos atestatą. Aukštesnysis arba vidurinis išsilavinimas yra būtina sąlyga asmeniui, pretenduojančiam į vidaus tarnybą. Todėl Klaipėdos apygardos administracinis teismas konstatavo, kad pareiškėjas neturi, tinkamo išsilavinimo, kad galėtų dirbti vidaus tarnybos sistemoje. Tai nustatė atestacinė komisija, įvertinusi pareiškėjo tinkamumą vidaus tarnybai ir priėmusi išvadą, kad netinka tarnauti vidaus tarnyboje bei pasiūliusi Rinktinės vadui atleisti jį iš tarnybos. Teismas nurodė, kad Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 3 punkte yra nurodytas atleidimo iš vidaus tarnybos pagrindas – esant neigiamai atestacijos komisijos išvadai. Teismas konstatavo, kad atsakovas, atlikdamas neeilinę atestaciją, nepažeidė vidaus tarnybos pareigūnų atestavimo tvarkos procedūrų, atestacinės komisijos išvada ir įsakymas atleisti pareiškėją iš tarnybos teisėti ir pagrįsti, todėl pareiškėjo skundo reikalavimas grąžinti į tarnybą negali būti tenkinamas. LVAT konstatuoja, kad neeilinės atestacijos metu buvo pagrįstai nustatyta, kad pareiškėjas neturi reikiamo išsilavinimo, būtino, kad galėtų dirbti vidaus tarnybos sistemoje. Teismas ištyręs bylos medžiagą nustatė, kad pareiškėjo priėmimo į tarnybą aplinkybės, faktas, kad neinformavo vadovybės apie tai, kad neturi reikiamo išsilavinimo, liudija apie pareiškėjo nesąžiningumą. Remiantis Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų atestavimo tvarkos taisyklių 23 punkto trečioji pastraipa numato, kad esant atestacijos komisijos išvadai, jog pareigūnas netinka tarnauti vidaus tarnyboje, komisija siūlo vadovui, skiriančiam pareigūną į pareigas, atleisti pareigūną iš vidaus tarnybos. Komisijos išvada įgyvendinama kitą darbo dieną. Išdėstytų motyvų pagrindu LVAT pareiškėjo apeliacinį skundą atmets⁹³.

Pabrėžtina, kad LVAT jurisprudencija, aktuali nagrinėjant darbdavių skirtų įsakymų teisėtumo ir pagrįstumo taikymą, vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 7 punktą. Pareigūno vardo diskreditavimus atleidžiama iš tarnybos.

---

⁹³ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. sausio 25 d. nutartis a.b. *Kęstutis Pauliukas v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos Pakrančių apsaugos rinktinė*, Nr. A⁵–91/2005, kat. 16.3; 16.6.

Bylų, kylančių tarp statutinių pareigūnų ir dabdavių, 2005, 2007 metais sudarė nemažą dalį teisme gautų. Galima skirstyti tarnybinius ginčus dėl pareigūno vardo pažeminimo:

1) pareigūno vardo pažeminimas, jei kaltais veiksmais, ne tarnybos metu, netinkamai vykdė pareigas, akivaizdžiai žemino vidaus tarnybos sistemos autoritetą, visuomenės pasitikėjimą, įrodo patikrinimo metu surinkta medžiaga. Šis atleidimo pagrindas yra savarankiškas, visais atvejais nesudaro tarnybinio nusižengimo, Statute apibūdinamo kaip Statuto ir kitų teisės aktų nustatytos vidaus tarnybos tvarkos pažeidimas ar pareigūno pareigų neatlikimas arba netinkamas atlikimas, padarytas priešingais teisei kaltais pareigūno veiksmais ar neveikimu⁹⁴.

Kitoje byloje LVAT sutiko su Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimu, pareigūno veiksmai ne tarnybos metu taip pat laikytini kaip pareigūno vardo pažeminimas. Pareiškėjas nesutinka su atleidimo įsakymo, nes tarnybinio patikrinimo išvadoje nenerodyti konkretūs jo veiksmai. Teismas išanalizavęs bylos medžiagą konstatavo, kad pareiškėjas būdamas neblaivus ir demonstratyviai nešiojo vardinį ginklą, pažeidė Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 30 straipsnio 2 dalies 3 punktą (.ginklą nešiotis, gabenti neblaiviam (0,4 promilės ir daugiau)⁹⁵. Teismas sprendime nurodė, jog Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatyta, kad pareigūnas atleidžiamas iš vidaus tarnybos, jei savo poelgiu pažemino pareigūno vardą. Vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 2 straipsnio 7 dalimi, pareigūno vardo pažeminimas – tai kaltas pareigūno veikimas ar neveikimas, susijęs ar nesusijęs su tarnybinių pareigų atlikimu, tačiau akivaizdžiai žeminantis vidaus tarnybos sistemos autoritetą, griauantis pasitikėjimą vidaus reikalų įstaiga arba ją kompromituojantis. Atleidimas iš vidaus tarnybos pripažintinas teisėtu tik nustčius, kokie konkrečiai pareigūno veiksmai buvo atleidimo pagrindas, kad pareigūnas kaltas dėl tų veiksmų, kad ši veiks akivaizdžiai kertasi su visuomenėje galiojančiomis moralės nuostatomis bei visuomenės teisėtais lūkesčiais, kurių visuomenė tikisi iš pareigūno. Įvertinęs liudytojų parodymus ir kitus byloje surinktus įrodymus, teismas padarė išvadą, kad J. P. įvykdė veiksmus, nurodytus tarnybinio patikrinimo išvadoje, todėl pareiškėjas pagrįstai buvo atleistas iš vidaus tarnybos pagal Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 7 punktą už pareigūno vardo pažeminimą⁹⁶.

⁹⁴ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 8 d. nutartis a.b. *Gintaras Mackevičius v. Vilniaus miesto vyriausiasis policijos komisariatas*, A⁷-165/2005, kat. 16.4.

⁹⁵ Valstybės žinios, 2002, Nr.13-467.

⁹⁶ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 22 d. nutartis a.b. *J. P. v. Vadovybės apsaugos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A³⁹-117/2009, kat. 16.6.

2) Pareigūno vardo pažeminimą atskleidžia faktinės aplinkybės, patvirtintos tarnybinio nusižengimo išvadoje, kai pareiškėjas atšaukė iškviestą policijos ekipažą, o atvykus policijos pareigūnams įvykio vietoje pareiškėjo nebuvo. Pareiškėjo kaltę patvirtina, kad žinodamas, jog dėl jo galimai nusikalstamos veikos pradėtas ikiteisminis tyrimas, siekė paveikti Šiaulių m. VPK vyriausiąjį komisarą V. Maigį bei Šiaulių m. apylinkės prokuratūros pareigūnus, kad ikiteisminį tyrimą atliktų ne Specialiųjų tyrimų tarnyba. Šie poelgiai atskleidžia su pareigūno vardu nesuderinamą darbą tarnyboje.⁹⁷

3) Kaltės buvimas, vykdant tiesiogines pareigas, akivaizdžiai sumenkinus vidaus tarnybos sistemos gerą vardą⁹⁸.

4) Remiantis faktinėmis aplinkybėmis, kad dalyvavimas eismo įvykyje ir pabėgimas iš jo, melagingų parodymų davimas administracinėje teisės pažeidimo byloje, laikytini pažeidus Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 7 punktą⁹⁹. Šiuo pagrindu priskirtina LVAT 2008 m. spalio 20 d. nagrinėta byla dėl tarnybinio patirimo išvados ir atleidimo tuo pačiu motyvu. Teismas konstatavo, kad pareiškėjas iš tarnybos atleistas pagrįstai. Pareiškėjas siekė, kad autoįvykio kaltininkas išvengtų atsakomybės, bandė nuslėpti tikrąsias teisės pažeidimo aplinkybes, suklastojo tarnybinius dokumentus. Toliau pareigūno veikla preištarauja policijos veiklos principams, menkina autoritetą, akivaizdžiai žemina pareigūno vardą ir visos vidaus tarnybos sistemos autoritetą¹⁰⁰.

Šie poelgiai atskleidžia su pareigūno vardu nesuderinamą darbą tarnyboje.

Vidaus tarnybos statutas nustato specifinius pareigūnų atleidimo iš tarnybos atvejus, kurie iš esmės skiriasi nuo Valstybės tarnybos nuostatų. Labai svarbios vidaus tarnybos vardo diskreditavimo nuostatos suformuluotos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo. Pagal vidaus tarnybos statuto 2 straipsnio 7 punktą, jog pareigūno vardo pažeminimas – tai kaltas pareigūno veikimas ar neveikimas, susijęs ar nesusijęs su tarnybinių pareigų atlikimu ir akivaizdžiai žeminantis vidaus tarnybos sistemos autoritetą, griaunantis visuomenės pasitikėjimą vidaus reikalų įstaiga arba ją kitokiais veiksmais kompromituojantis¹⁰¹. Nagrinėjant bylas dėl pareigūno vardo pažeminimo galima išskirti keletą vertinimo požymių:

⁹⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 14 d. nutartis a.b. *Gintaras Eidėjus v. Valstybinė sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus ministerijos Šiaulių rinktinė*, Nr. A¹⁴–159/2005, kat. 16.4, 16.6.

⁹⁸ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis a.b. *Gintaras Mackevičius v. Vilniaus miesto vyriausiasis policijos komisariatas*, Nr. A⁸–1604/2005, kat. 16.4, 16.6; 65.1.

⁹⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 15 d. nutartis a.b. *Saulius Jablonskis v. Skuodo rajono policijos komisariatas*, Nr. A⁴–330/2005. Procesinio sprendimo kategorija 16.6; p. 1-7.

¹⁰⁰ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartis a.b. *G. B. v. Akmenės rajono policijos komisariatas*, Nr. A³⁹–1746/2008, kat. 16.6.

¹⁰¹ Valstybės žinios, 2003, Nr.42-1927.

Visų pirma, Teismas 2007 m. balandžio 26 d. nutartyje nurodė, kad pareiškėjo padarytas nusikaltimas, numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 138 straipsnio 1 dalyje, 146 straipsnio 1 dalyje ir 284 straipsnio 1 dalyje. Skiriant nuobaudą galiojo, todėl pirmosios instancijos administracinis teismas pagrįstai nusprendė, kad tyčiniiais nusikalstamais veiksmais pareiškėjas pažemino pareigūno vardą, nevertinant aplinkybės, kad byla nutraukta susitaikius su nekentėjusiuoju Teismas pripažįsta, kad pareiškėjo poelgis pažemino pareigūno vardą buvo teisėtas motyvas atleisti jį iš vidaus tarnybos pagal Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 7 punktą¹⁰². Taigi, reikia pabrėžti, kad praeityje atlikti draudžiami veiksmai, sąlygoje tarnybinių santykių pasibaigimą, netaikant Valstybės tarnybos įstatyme nurodytų papildomų garantijų, sunkesnio atleidimo būdo.

Antra, pareigūno vardo pažeminimas galimas įvairiais poelgiais, bet tarnybos metu vykdant tiesiogines pareigas. Nagrinėjant apeliacine tvarka administracinę bylą pagal pareiškėjo skundą. Teismas nustatė, jog pareiškėjui sustabdžius automobilį ir įtarus, kad automobilio vairuotojas neblaivus, vairuotojui buvo pasiūlyta patikrinti blaivumą alkotesteriu. Vairuotojui pasiūlius susitarti, pareiškėjas. paėmė. Pinigus pasaugoti, laikė juos pas save, o atliekant tarnybinių patikrinimą šį faktą nuslėpė ir patikrinimo metu pinigus nepastebimai išmetė. Šį pareiškėjo poelgį teismas pagrįstai įvertino kaip akivaizdžiai žeminantį pareigūno vardą, nes toks pareigūno poelgis prieštarauja Vidaus tarnybos statuto 3 straipsnio 9 dalies 2 punkto ir Policijos veiklos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatomis¹⁰³. Pareigūno elgesys šiuo atveju nepateisinamas, nors pradėtas ikitesminis procesas nutrauktas, nepripažinus nusikaltimo sudėties požymių. Tačiau pareiškėjas pažeidė Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymą (toliau – Policijos veiklos įstatymas), nes apie daromą nusikalstamą veiką ar kitokį teisės pažeidimą ir pats būdamas įvykio liudininku, nesiėmė neatidėliotųjų priemonių užkirsti kelią daromai nusikalstamai veikai, sulaikyti ir pristatyti į policijos įstaigą asmenį, padariusį įstatymų uždraustą veiką, bei nepranešė vykdant patikrinimą¹⁰⁴.

Trečiu atveju, kai pareigūnas atleistas iš tarnybos dėl pareigūno vardo diskreditavimo, šiuo metu nagrinėjama baudžiamoji byla dėl jo veiksmų. LVAT kolegija pripažino, kad pirmosios instancijos teisme netinkamai pritaikytos materialinės teisės normos, neįvertinta, ar yra prejudicinis ryšys tarp nagrinėjamos administracinės bylos ir

¹⁰² Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 26 d. nutartis a.b. *Vaido Paulaičio v. Vilniaus miesto Vyriausiasis policijos komisariatas*, Nr. A¹⁰–426/2007, kat. 16.6.

¹⁰³ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 18 d. nutartis a.b. *P. P.v. Mažeikių rajono policijos komisariatas, trečiasis suinteresuotas asmeniu Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A³⁹–880/2008, kat. 16.6.

¹⁰⁴ Valstybės žinios, 2000, Nr. 90-2777.

paminėtos baudžiamosios bylos, bei išspręstas šios administracinės bylos sustabdymo klausimas, o ne priimamas sprendimas¹⁰⁵. Panašios pozicijos Teismas laikėsi bylose dėl Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 1 punkto, dėl pareigūno vardo pažeminimo, išskyrus tai, kad pareigūno atleidimas iš tarnybos galimas nesibaigus ikiteisminio tyrimo procedūrai, bet administracinėje byloje negalima nustatinėti veiksmų, kurie sudaro nusikalstamos veikos sudėtį, nepažeidžiant Konstitucijos garantuojamos nekaltumo prezumpcijos¹⁰⁶. Taikymo kitoje byloje¹⁰⁷. Kita vertus muitinės pareigūnai, kurie pažemina pareigūno vardą- atleidžiami iš tarnybos. Muitinės pareigūnų nesilaikymas teisės aktų reikalavimų yra ne tik jo vardo pažeminimas, bet valstybės institucijos- Lietuvos muitinės vardo sumenkinimas, kadangi valstybės pareigūnų veikla yra viešo pobūdžio, įgyvendinant valstybės valdžios pavestas funkcijas.¹⁰⁸

Pastebėtina, jog pareigūno vardo pažeminimas dėl baudžiamojo įstatyto nustatyto draudžiamo elgesio, bet neišnagrinėjus baudžiamosios bylos ir neišiteisėjus nuosprendžiui nelaikytinas pagrįstu atleidimo motyvu. Tuo tarpu priimant įsakymą atleisti pareigūną, kurio tarnybinis nusižengimas turi nusikalstamos veikos požymių, tarnybiniai patikrinimai turėtų būti sustabdomi iki baudžiamosios bylos baigties. Priešingu atveju, galimas tarnautojo interesų pažeidimas dėl nepagrįsto ir skuboto sprendimo priėmimo.

Pabrėžtina, kad pareigūnų veiksmai, poelgiai atliekant tiesiogines pareigines funkcijas, darbe ar ne tarnybos metu, atlikus tarnybinį patikrinimą ir konstatavus kaltę, laikytini pareigūno vardo pažeminimu. Vardo diskreditavimas sietinas su visos institucijos vertinimu, pasitikėjimu visuomenėje.

Vidaus tarnybos statutinis pareigūnas manantis, kad neteisingai prarado statusą, gali kreiptis į teismą, kad įrodytų neteisėto atleidimo pagrįstumą. Minėta teisė suteikta institucijai priėmusiai sprendimą nutraukti tarnybinius santykius su pareigūnu.

Atsižvelgiant į statutinių valstybės tarnautojų darbo santykių pasibaigimo specifiką, atsikirus jų atleidimo pagrindus. Lietuvos Vyriausiasis teismas 2005 m. vasario 4 d. nutartyje pažymėjo, kad vertinant tarnybinės nuobaudos pagrįstumą yra svarbus

---

¹⁰⁵ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 25d. nutartis a.b. *Vytautas Gedvilas v. skundą atsakovui Mažeikių rajono policijos komisariatas, tretieji suinteresuoti asmenys Telšių rajono policijos komisariatas, Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A⁴³⁸- 624/2008, kat. 16.6.

¹⁰⁶ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 3 d. nutartis a.b. *Arvydas Vendzelis v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vidaus audito ir kontrolės skyriui bei Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pagėgių rinktinė*, Nr. A¹⁴- 213/2005, kat. 16.6.

¹⁰⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. sausio 11 d. nutartis a.b. *Andrejus Avdoninas v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos Varėnos rinktinė*, Nr. A²- 18/2005, kat. 16.4.

¹⁰⁸ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 15 d. nutartis a.b. *Vitalijus Ramoška ir Gintaras Lipinskas v. Vilniaus teritorinė muitinė*, Nr. A¹⁵- 690/2005, kat.16.6.

pareigūno rūpestingumas, apdairumas. Vertinamos tik objektyvios preižastys sprendžiant dėl nuobaudos paskyrimo. Teismas konstatavo, kad pareiškėjas turėjo galimybę ir pareigą sužinoti savo pasikeitusį tarnybos grafiką, todėl jo neatvykimas į tarnybą 2004-04-30 negali būti pateisinamas nežinojimu, kad šią dieną jis privalėjo būti tarnyboje. Taigi, pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad pareiškėjas į tarnybą neišėjo be pateisinamos priežasties. Atleistas iš tarnybos pagrįstai, nes turėjo galiojančią nuobaudą¹⁰⁹. Taigi, statutinio pareigūno atleidimas taikant Vidaus tarnybos statuto 26 straipsnio 3 dalį, nebuvimą tarnybos vietoje vieną ar daugiau darbo dienų be pateisinamos priežasties. Šis kriterijus nulemia tarnybinių santykių pasibaigimą. Pabrėžtina, jog statutinių pareigūnų tarnybiniai nusižengimai vertinami griežčiau nei valstybės tarnautojų. Laikydamsis šios pozicijos Teismas konstatavo, jog statutinis valstybės tarnautojui keliami aukštesni elgesio reikalavimai tarnyboje ir ne tarnybos metu. Todėl neblaivumas tarnyboje yra šiurkštus, tyčinis tarnybos drausmės pažeidimas ir toks pareigūno elgesys nepateisinamas ir diskredituojantis atitinkamą statutinę tarnybą¹¹⁰.

Reikia pripažinti, kad tarnybos metu draudžiama vartoti alkoholį, nes kitu atveju gresia pašalinimas iš tarnybos. Pareigūno veikai (neveikimas), kai neblaivus atlieka veiksmus, žeminančius visuomenėje susiformavusį supratimą apie deramą vidaus tarnybos pareigūnų elgesį ir parodo nepagarbą tarnybai – pagrindas atleisti iš tarnybos, o ne skirti tarnybinę nuobaudą.

Remiantis Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punktu, kuris numato atleidimo iš vidaus tarnybos pagrindą, jei dėl laikinojo nedarbingumo neatvyko į tarnybą daugiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba daugiau kaip 140 kalendorinių dienų per paskutinius 12 mėnesių, jeigu įstatymų nenustatyta kitokia tvarka. Pareiškėjas skundžia Klaipėdos miesto vyriausiojo policijos komisariato viršininko 2008 m. sausio 2 d. įsakymą, kuriuo buvo atleistas iš tarnybos. Įsakymą atsakovas priėmė minėto vidaus tarnybos statuto pagrindais, nes dėl laikinojo nedarbingumo, pareiškėjas tarnyboje nebuvo ilgiau kaip 140 kalendorinių dienų. Pareiškėjo teigimu, jis atleistas nesilaikant Vidaus tarnybos statuto 56 straipsnio 3 dalies nuostatų, jog atleidžiamas iš vidaus tarnybos kitą darbo dieną, kai sueina šiame punkte nurodyti terminai, ir prieš 30 kalendorinių dienų iki šio Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyto termino suėjimo pareigūną jo laikinojo nedarbingumo metu būtina raštu įspėjus apie galimą

¹⁰⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 4 d. nutartis a.b. Ž. M. v. *Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos*, Nr. A¹⁴-123/2005, kat.16.4.

¹¹⁰ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 29 d. nutartis a.b. *Denisas Isajevas v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vilniaus rinktinė*, Nr. A¹⁴³-759/2008, kat.16.6.

atleidimą. Nagrinėjant šį skundą Klaipėdos apygardos administracinis nustatė, jog atsakovas netinkamai įspėjo pareigūną dėl atleidimo iš darbo, nes paštu išsiųstas laiškas atostogų metu (2007 m. lapkričio 13 d. – 2007 m. gruodžio 22 d.) ir nebuvo įteiktas bei nelaikytinas tinkama pranešimo forma. Pabrėžtina, kad pareiškėjas neginčija, jog dėl laikinojo nedarbingumo į tarnybą neatvyko daugiau kaip 140 kalendorinių dienų per paskutinius 12 mėnesių. Nenustatyta, kad pareiškėjo ligos atveju pareigos yra paliekamos ilgesnį laiką. Kadangi pareiškėjas neginčija atleidimo iš vidaus tarnybos pagrindo, skundžiamas įsakymas, kuriuo pareiškėjas pagal Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punktą (jei dėl laikinojo nedarbingumo neatvyko į tarnybą daugiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba daugiau kaip 140 kalendorinių dienų per paskutinius 12 mėnesių, jeigu įstatymų nenustatyta, kad tam tikros ligos atveju pareigos paliekamos ilgesnį laiką) atleistas iš vidaus tarnybos, naikintinas ir pareiškėjas laikytinas atleistu iš vidaus tarnybos pagal Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punktą teisėtai, nes tarnyboje nebuvo ilgiau kaip 140 kalendorinių dienų. Teismas netaikė DK 130 straipsnio 8 dalies nuostatų, kadangi statutas imperatyviai reglamentuoja tarnybinių santykių pasibaigimo sąlygas.

Nuostabą gali kelti tai, kad LVAT 2005 m. gegužės 10 d. nutartyje konstatavo, kad sistemiškai aiškinant Muitinės statuto 55 straipsnio 1 dalies 11 punktą taikant DK 133 straipsnį, pagal kurį darbo vietos ir pareigų išsaugojimas darbuotojui, sergančiam ne daugiau kaip šimtą dvidešimt dienų iš eilės arba ne daugiau kaip šimtą keturiasdešimt dienų per paskutinius dvylika mėnesių, yra įvardintas būtent kaip garantija. Teismas konstatavo, kad garantijos nustatymo aspektu atleidimas iš pareigų dėl laikinojo nedarbingumo sureglamentuotas Muitinės statuto 55 straipsnio 1 dalies 11 punkte, tai sąlygoja negalimumą taikyti įspėjimo apie darbo sutarties nutraukimą institutą ir pagal šio atleidimo iš pareigų pagrindo specifiką bei esmę¹¹¹. Tai nereiškia, kad tarnautojui draudžiama taikyti darbo teisės normas. Tačiau diskutuotina Teismo pozicija, nes tarnyboje nepasirodžius daugiau nei 140 kalendorinių dienų, Muitinės statutas reglamentuoja atleidimą.

Pastebėtina, kad kitoje byloje Teismas laikėsi kitokios pozicijos. Analizuojant apie tinkamą įspėjimo būdą atleidžiant vidaus tarnybos pareigūną, Lietuvos vyriausias administracinis teismas nurodė, Vidaus tarnybos statuto Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punktą teisėtumas tuo aspektu, kad aiškinant normos turinį yra aktualu pateikti ginčo teisinius santykius taip pat reglamentuojančio 56 straipsnio 3 dalies aiškinimą. Teismas išaiškino, kad šiuo pagrindu pareigūnas atleidžiamas iš vidaus tarnybos, jei dėl laikinojo

---

¹¹¹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 10d. nutartis a.b. *Rimantas Kurlavičius v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. A¹¹-553/2005, kat. 16.5; 16.6.

nedarbingumo laikotarpiu neatvyko į tarnybą daugiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba daugiau kaip 140 kalendorinių dienų per paskutinius 12 mėnesių, Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas dėl nedarbingumo, tai patvirtina, nedarbingumo pažymėjimų kopijos, jog daugiau kaip 140 kalendorinių dienų per paskutinius 12 mėnesių, nėra aktualių nuostatų, taikant kitus įstatymus. Todėl remiantis Vidaus tarnybos statuto 56 straipsnio 3 dalimi, kad pareigūnas šio Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodytu pagrindu atleidžiamas iš vidaus tarnybos kitą darbo dieną, kai sueina šiame punkte nurodyti terminai, ir prieš 30 kalendorinių dienų iki šio Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyto termino suėjimo pareigūną jo laikinojo nedarbingumo metu raštu įspėjus apie galimą atleidimą. Aiškindama šią teisės normą, kolegija pažymi, kad ji skirta nustatyti atleidimo iš tarnybos Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkto pagrindu procedūrą. Pabrėžiamas šių dviejų teisės normų vientisas taikymas. Pagal Vidaus tarnybos Statuto 56 straipsnio 3 dalies nuostatą dėl atleidimo iš tarnybos laiko terminas darbdavio neįpareigoja, kad atleidžiamas iš tarnybos pareigūnas yra laikinai nedarbingas, atostogauja. Atleisti statutinį pareigūną nėra kliūčių pagal pareiškėjo ginčijamą normą. Teisėjų kolegija išaiškino, kad įspėjimas apie galimą atleidimą iš vidaus tarnybos pareiškėjui buvo išsiųstas registruotu laišku 2007-11-23, tokia forma laikoma tinkama informuoti, prilyginama raštu patvirtintam susipažinimui, o pareiškėjo atleidimas iš tarnybos įvykęs kitą po 140 kalendorinių dienų laikinojo jo nedarbingumo laiko ir pasibaigus kasmetinių atostogų laikotarpiui yra pagrįstas statutinio pareigūno statuso praradimas¹¹². Vadinasi, iš esmės registruotu laišku galima pareigūną informuoti dėl atleidimo iš tarnybos, bei laikantis įspėjimo terminų, atleidimo taisyklių.

Sprendžiant ginčus dėl muitinės pareigūno atleidimo iš tarnybos, LVAT 2005 m. birželio 15 d. sprendime nurodė, kad svarbu tinkamai atlikti tarnybinio tyrimo procedūrą. Teismas pabrėžė, kad priimant sprendimą negalimas įrodymų prieštaravimas¹¹³. Tą patį patvirtina Administracinių bylų teisenos įstatymo reikalavimai nurodyti 57 straipsnio 1, 2, 6 dalyse, kad įrodymai vertinimi pagal teismo vidinį įsitikinimą, objektyviai, laikantis teisingumo, protingumo sąžiningumo principų reikalavimų.

Remiantis Muitinės statuto 55 straipsnio 1 dalies 10 punktu, pirmos instancijos administracinio teismo sprendimu dėl atleidimo pripažinimo teisėtu, priimant muitinės pareigūną į pareigas buvo pažeisti Statuto reikalavimai ir šių pažeidimų neįmanoma pašalinti. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugsėjo 25 d. nutartyje

¹¹² Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis a.b. *Viačeslavo Žarkovo (Viačeslav Žarkov) v. Klaipėdos miesto vyriausiojo policijos komisariatas*, Nr. A¹⁴³–219/2009, kat. 16.6.

¹¹³ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 15 d. nutartis a.b. *Valerijus Guželis v. Muitinės kriminalinė tarnyba*, Nr. A²–701/2005, kat. 16.6.

administracinėje byloje pagal pareiškėjo apeliacinį skundą atsakovui Panevėžio teritorinei muitinei. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad priimant padarytas pažeidimas galėjo būti pašalinamas pagal analogiją pritaikant Valstybės tarnybos įstatymą. Pareigybės naikinimo atveju pasiūlyti užimti žemesnės pareigas, tarnautojui sutinkant. Šioje byloje Teismas pabrėžė, kad darbdavys pagrįstai atleido pareiškėją, nes jis neatitiko specialių reikalavimų¹¹⁴.

Todėl galima teigti, kad atleidimo pagrindų aiškinimas kitų norminių teisės aktų turiniu - nedraudžiamas, tačiau ypatingai svarbi LVAT praktika, aiškinant teisės normų turinį ir jų taikymą.

Konstatuotina, kad statutinių valstybės tarnautojų atleidimas išimtinai reglamentuojamas atitinkamų statutų nuostatomis Įstatymų leidėjas statutiams pareigūnams kelia aukštus reikalavimus. Pareigūnas tarnybines pareigas privalo atlikti ir ne tarnybos metu, kai yra būtinybė, siekiant užtikrinti visuomenės saugumą.

Statutiniai pareigūnai iš tarnybos atleidžiami atlikus tarnybinio nusižengimo išsamų, reikšmingų faktinių aplinkybių tyrimą.

Išvados

Atlikta norminių teisės aktų, specialiosios literatūros, teismų praktikos analizė leidžia išskirti šias išvadas:

1. Atleidimo iš tarnybos teisinio reguliavimo sritis yra kazuistinio reglamentavimo. Valstybės tarnautojų teisinių santykių pasibaigimas reguliuojamas imperatyviai taikant Valstybės tarnybos įstatymą, specialius statutus arba įstatymais patvirtintus specialius teisės aktus. Tarnybinių santykių pasibaigimas pagrįstas imperatyviu reglamentavimu, Konstitucijos nuostatų laikymusi, įstatymų ir kitų teisės aktų. Esminis skirtumas tai, kad valstybės tarnautojų atleidimo sąrašas yra baigtinis lyginant su darbo įstatymais.

2. Valstybės tarnybos įstatymo 5 straipsnis nustato galimybę valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos santykius reguliuoti kompleksiskai, taikant Darbo kodekso nuostatas, sprendžiant teisės normų kolizijas ar įstatymo leidėjo nereglementuotas sritis.

3. Dažni Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimai sukelia daugybę taikymo neaiškumų, klaidų, ginčų tarp administracijos ir tarnautojų. Šių ginčų teismo nagrinėjimo pasekoje susiformavusi praktika pateikia šias pagrindines nuostatas:

3.1. Įstaigos vadovai (priimti politinio ar (asmens) pasitikėjimo pagrindu) gali būti atleidžiami iš tarnybos praradus kolegialios į pareigas priėmusios institucijos pasitikėjimą ar pasibaigus įgaliojimų terminui.

3.2. Karjeros valstybės tarnautojų specifiską teisinių santykių pasibaigimą nustato Valstybės tarnybos įstatymas. Pastebėtina, kad tarnybių nuobaudų skyrimo ir taikymo tvarka suponuoja imperatyvaus metodo taikymą. Valstybės tarnybos įstatymas nedetalizuoja tarnybinių nuobaudų rūšių. Karjeros valstybės tarnautojai iš tarnybos atleidžiami dėl nestabilaus valstybės tarnybos teisinio reguliavimo ir dėl subjektyvių priežasčių.

3.3. Statutinių valstybės tarnautojų atleidimas iš tarnybos pagrįstas subordinacijos principo taikymu. Dažniausiai statutiniai pareigūnai atleidžiami dėl pareigūno vardo diskreditavimo. Atleidimo priežastys vertinamos atliekant reikšmingų aplinkybių tyrimą.

4. Atliktas teorinės ir praktinės medžiagos tyrimas leidžia teigti, jog Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika – reikšminga visai valstybės tarnybai, nes atskleidžia valstybės tarnautojų atleidimo pagrindų turinį, taikymo taisykles ir nurodo kuriais konkrečiais teisės aktais vadovautis.

Literatūros sąrašas

Norminiai teisės aktai

Tarptautiniai teisės aktai

1. Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos 1948 m. gruodžio 10 d. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Valstybės žinios, 2002, Nr.15-557.
2. 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr.40-987.
3. 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 77-3290.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

4. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
5. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
6. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341.
7. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
8. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.
9. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.
10. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1994, Nr. I-480/1994 m. gegužės 31 d. Nr. I-480.
11. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1994, Nr. 55-1049.
12. Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1994, Nr. 101-2015.
13. Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1995, Nr. 33-759.

14. Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1995, Nr. 33-759.
15. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais), Valstybės žinios, 1999, Nr. 60-1945.
16. Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2130.
17. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2130.
18. Lietuvos Respublikos Diplomatinės tarnybos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 1999, Nr.7-140.
19. Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios, 2000, Nr. 90-2777.
20. Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statutas (su pakeitimais) Valstybės žinios, 2000, Nr. 94-2917.
21. Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statutas (su pakeitimais) Valstybės žinios, 2000, Nr. 39-1088.
22. Valstybės saugumo departamento statutas (su pakeitimais) Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3101.
23. Specialiųjų tyrimų tarnybos statutas (su pakeitimais) Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1656.
24. Vidaus tarnybos statutas (su pakeitimais) Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1927.
25. Civilinės krašto apsaugos tarnybos statutas (su pakeitimais) Valstybės žinios, 2003, Nr. 42-1927.
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 977 „Dėl tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams tvarkos“ (su pakeitimais) Valstybės žinios, Nr. 65-2665.
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. kovo 21 d. nutarimas „Dėl konkursinių pareigų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir valstybinio socialinio draudimo fondų biudžetų bei kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose sąrašo nustatymo ir konkursų pareigoms, įtrauktoms į konkursinių pareigų sąrašą, organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Valstybės žinios, 2007, Nr. 37-1374.

Specialioji literatūra

28. ANDRIUŠKEVIČIUS, Arvydas. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
29. BUDBERGYTĖ, R., ŠAKOČIUS, A., ŽILINSKAS, D. *Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo komentaras*. Vilnius: Viešojo administravimo institutas, 2004.
30. DAMBRAUSKAS, A., NEKRAŠAS, V., NEKROŠIUS, I. *Darbo teisė*. Vilnius: Mintis, 1990.
31. DAMBRAUSKIENĖ, Genovaitė, MAČERNYTĖ – PANOMARIOVIENĖ, Ingrida. *Lietuvos darbo teisė: schemos ir komentarai*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2008.
32. DAMBRAUSKIENĖ, Genovaitė, MACIJAIUSKIENĖ, Rasa, MAČERNYTĖ – PANOMARIOVIENĖ, Ingrida. *Darbo sutartis: sudarymas, vykdymas, nutraukimas*. Vilnius: Žaltvykslė, 2007.
33. MINKEVIČIUS, A., SMALSKYS, V. *Valstybės tarnyba užsienio šalyse: raida ir tendencijos*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2008.
34. NEKROŠIUS, Ipolitas, et al. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras. Pirmas tomas*. Vilnius, Justitia, 2003.
35. NEKROŠIUS, Ipolitas, et al. *Darbo teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2008.
36. PAUŽAITĖ – KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.
37. POVILAITIENĖ, I. *Valstybės tarnyba: kai kurios atskyrimo nuo darbo teisinių santykių ir darbo įstatymų taikymo ribų nustatymo problemos Lietuvoje // Teisė*, 2004.
38. SILEVIČIŪTĖ, I. *Darbo sutarties samprata pagal naująjį Darbo kodeksą: atskyrimo nuo valstybės tarnybos santykių ir kai kurių civilinių sutarčių problemos. Darbo teisė suvienytoje Europoje*. Vilnius: Justitia, 2003.
39. ŠILEIKIS, Egidijus. *Darbo ir socialinės apsaugos teisė XXI amžiuje: iššūkiai ir perspektyvos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
40. ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
41. TIAŽKIJUS, Viktoras, PETRAVIČIUS, Ramūnas, BUŽINSKAS, Gintautas. *Darbo teisė*. Vilnius: Justitia, 1999.

42. TIAŽKIJUS, Viktoras. *Darbo teisė ir valstybės tarnyba: panašumai ir skirtumai*. Vilnius: Justitia, 2004.
43. TIAŽKIJUS, Viktoras. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.
44. NEKRAŠAS, V., NEKROŠIUS, I., DAVULIS, T ir kt. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras. II dalis. Individualūs darbo santykiai. Darbo sutartis*. Vilnius: Justitia, 2004.
45. VAIČAITIS, V. *Valstybės tarnybos santykiai: administraciniai santykiai, turintys darbo teisinių santykių elementų? Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008.
46. ŽUKAUSKAS, E. *Nestabilus valstybės tarnybos teisinio reguliavimo priežastys. Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008.
47. KELSEN, Hans. *Grynoji teisės teorija*. Vilnius: Eugrimas, 2002.

Praktinė medžiaga

48. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-650.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2006.
50. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. sausio 11 d. nutartis a.b. *Andrejus Avdoninas v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos Varėnos rinktinė*, Nr. A²– 18/2005, kat. 16.4.
51. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. sausio 25 d. nutartis a.b. *Kęstutis Pauliukas v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos Pakrančių apsaugos rinktinė*, Nr. A⁵– 91/2005, kat. 16.3; 16.6
52. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. vasario 2 d. nutartis a.b. *Arūnas Vidžiūnas v. Utenos rajono savivaldybės administracija, trečiasis suinteresuotas asmuo Utenos rajono savivaldybės tarybai*, Nr. A¹¹ – 234/2005. kat. 58; 65.1.
53. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. vasario 2 d. nutartis a.b. *T. J. v. Civilinės aviacijos administracija*, Nr. A⁴-153-2005, kat.16.5; 16.6.

54. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 4 d. nutartis a.b. *Ž. M. v. Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos*, Nr. A¹⁴– 123/2005, kat.16.4.
55. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 8 d. nutartis a.b. *Gintaras Mackevičius v. Vilniaus miesto vyriausiasis policijos komisariatas*, A⁷– 165/2005, kat. 16.4.
56. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 14 d. nutartis a.b. *Gintaras Eidėjus v. Valstybinė sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus ministerijos Šiaulių rinktinė*, Nr. A¹⁴– 159/2005, kat. 16.4, 16.6.
57. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 3 d. nutartis a.b. *Arvydas Vendzelis v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vidaus audito ir kontrolės skyriui bei Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pagėgių rinktinė*, Nr. A¹⁴– 213/2005, kat. 16.6.
58. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. kovo 9 d. nutartis a.b. *D. J. R. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. A¹⁵ – 287/2005, kat.16.6.
59. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 15 d. nutartis a.b. *Saulius Jablonskis v. Skuodo rajono policijos komisariatas*, Nr. A⁴– 330/2005. kat. 16.6; p. 1-7.
60. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 10d. nutartis a.b. *Rimantas Kurlavičius v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. A¹¹-553/2005, kat. 16.5; 16.6.
61. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 7 d. nutartis a.b. *V. P. v. Migracijos departamentas*, Nr. A¹¹ – 672/2005, kat. 16.6.
62. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 15 d. nutartis a.b. *Valerijus Guželis v. Muitinės kriminalinė tarnyba*, Nr. A²– 701/2005, kat. 16.6.
63. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. birželio 15 d. nutartis a.b. *Vitalijus Ramoška ir Gintaras Lipinskas v. Vilniaus teritorinė muitinė*, Nr. A¹⁵– 690/2005, kat.16.6.
64. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis a.b. *Gintaras Mackevičius v. Vilniaus miesto vyriausiasis policijos komisariatas*, Nr. A⁸– 1604/2005, kat. 16.4, 16.6; 65.1.

65. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 4 d. nutartis a.b. *Vidmantas Pukenis v. Anykščių rajono valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba*, Nr. A¹⁴– 1634-05, kat. 16.4.
66. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 9 d. nutartis a.b. D. J. R. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Nr. A15 – 287/2005, kat.16.6.
67. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2005. gruodžio 9 d. nutartis a.b. D. R. v. *Alytaus apskrities viršininko administracija*, Nr. A² – 1791-05, kat. 16.6.
68. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007. vasario 6 d. nutartis a.b. V. P. v. *Klaipėdos apskrities viršininko administracija*, Nr. A¹¹– 148/2007, kat. 16.6.
69. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. balandžio 26 d. nutartis a.b. *Vaido Paulaičio v. Vilniaus miesto Vyriausiasis policijos komisariatas*, Nr. A¹⁰– 426/2007, kat. 16.6.
70. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007. gegužės 11 d. nutartis a.b. D. R. v. *Alytaus apskrities viršininko administracija*, A¹⁰– 484/2007, kat.
71. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. liepos 13 d. nutartis a.b. P. Z. v. *Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos*, Nr. A²– 706/2007, kat.15.2; 16.6.
72. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007. rugsėjo 7 d. nutartis a.b. S. M. v. *Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija*, Nr. A² – 743/2007. kat. 16.4.
73. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 28 d. nutartis a.b. *Genoefa Mažeikienė v. Lietuvos Respublikos valstybinės augalų apsaugos tarnyba*, Nr. A¹⁰– 792/2007, kat. 16.4.
74. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. spalio 25 d. nutartis a.b. A. P. v. *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyrius, trečiasis suinteresuotas asmuo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba*, Nr. A⁵– 917-07, kat. 16.6.
75. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gruodžio 21d. nutartis a.b. L. B. v. *Palangos miesto savivaldybės administracija*, Nr. A¹⁸– 1166/2007, kat. 16.4.
76. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 vasario 12 d. nutartis a.b. A. R. v. *Raseinių rajono savivaldybės administracija*, Nr. A¹⁴³– 191/2008, kat. 16.6.
77. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 7 d. nutartis a.b. D. V. v. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir Kultūros paveldo apsaugos departamentas prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos*, Nr. A³⁹– 311/2008, kat.16.4.

78. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 29 d. nutartis a.b. *Denisas Isajevas v. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vilniaus rinktinė*, Nr. A¹⁴³-759/2008, kat.16.6.
79. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 18 d. nutartis a.b. P. P.v. Mažeikių rajono policijos komisariatas, trečiasis suinteresuotas asmeniu Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Nr. A³⁹– 880/2008, kat. 16.6.
80. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008. birželio 13 d. nutartis a.b. *J. G. v. Joniškio rajono savivaldybės taryba, Joniškio rajono savivaldybės administracija, trečiasis suinteresuotas asmuo Valstybės tarnybos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A⁶³ – 945/2008, kat.16; 16.6.
81. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 25d. nutartis a.b. *Vytautas Gedvilas v.skundą atsakovui Mažeikių rajono policijos komisariatas, tretieji suinteresuoti asmenys Telšių rajono policijos komisariatas, Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A⁴³⁸– 624/2008, kat. 16.6.
82. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2008 spalio 30 d. nutartis a.b. *P. M. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*, Nr. A³⁹– 1784/2008, kat. 16.6.
83. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 15 d. nutartis a.b. *Antanas Naujokas v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos*, Nr. A⁴⁴²– 62/2009, kat. 16.4.
84. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 22 d. nutartis a.b. *J. P. v.Vadovybės apsaugos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*, Nr. A³⁹-117/2009, kat. 16.6.
85. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis a.b. *Viačeslavo Žarkovo (Viačeslav Žarkov) v. Klaipėdos miesto vyriausiasis policijos komisariatas*, Nr. A¹⁴³– 219/2009, kat. 16.6.
86. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2009 vasario 12 d. nutartis a.b. *A. R. v.Raseinių rajono savivaldybės administracija*, Nr. A– 756/2009, kat. 16.6.

Santrauka

Magistro baigiamajame darbe analizuojama valstybės tarnautojų atleidimo tarnybos teorija ir praktika, jų atleidimo iš tarnybos teisinio reguliavimo problematika. Šio darbo hipotezė, jog nepaisant imperatyvaus Valstybės tarnybos įstatymo nuostatų taikymo tarnybinių santykių pabaigai, galimas darbo teisės normų taikymas. Darbas susideda iš dviejų dalių.

Pirmojoje dalyje atskleidžiamas valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos teisinio santykio samprata pagal Valstybės tarnybos įstatymą ir Darbo kodeksą, nurodant šių santykių specifiką, kompleksinį teisinį reguliavimą.

Antrojoje dalyje nagrinėjama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika nagrinėjant tarnybinių ginčų bylas, atleidimo pagrindai ir jų taikymo problematika. Tyrimo analizė išskiria tris kategorijas atleistų valstybės tarnautojų: 1) įstaigos vadovai; 2) karjeros valstybės tarnautojai; 3) statutiniai pareigūnai.

Valstybės tarnautojai dirba valstybės interesais, atlieka viešąjį administravimą. Valstybės tarnybinių santykių susiklosto tarp darbdavio (valstybės) ir tarnautojo, todėl šie santykiai grindžiami hierarchijos principo taikymu, siekiant garantuoti viešąjį interesą.

Valstybės tarnautojų teisiniai santykiai reguliuojami skirtingų teisės šakų: administracinės, darbo, konstitucinės. Valstybės tarnybos sistemos vieningumas nepaneigia galimybės valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos santykius reguliuoti diferencijuotai. Įstatymų leidėjas tarnybinių santykių pabaigai pirmenybę teikia Valstybės tarnybos įstatymui, siekiant užpildyti teisės spragas taikomos Darbo kodekso nuostatos.

Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktika nagrinėjant valstybės tarnautojų atleidimo iš tarnybos ypatumus, atskleidžia tarnybinių nusižengimų sampratą, nuobaudų skyrimą ir identifikuoja tarnybinių santykių pasibaigimui taikomus teisės aktus. Įstaigos vadovai priimti politinio pasitikėjimo pagrindu iš tarnybos atleidžiami praradę į tarnybą priėmusios institucijos pasitikėjimą. Karjeros valstybės tarnautojų atleidimo pagrindai nustatyti Valstybės tarnybos įstatyme. Statutiniai valstybės tarnautojai atleidžiami iš užimamų pareigų specialiais įstatymais ar įstatymų įtvirtintais statutais. Darbo teisės normos atleidžiant karjeros valstybės tarnautojus ir statutinius pareigūnus taikytinos sprendžiant teisės normų kolizijas.

Summary

The final paper for the Master's degree analyzes theory and practice of the dismissal of civil servants and issues of concern of legal regulation of dismissal from the civil service. This paper includes the hypothesis that despite the application of provisions of the imperative Civil Service Act for the ending of the civil service, use of the Labour Law norms is possible. This paper is comprised of two main parts.

The first part of the paper discloses the concept of legal relations of the dismissal of civil servants with reference to the Civil Service Act and Labour Code by setting forth the specifics of these relationships and their integrated legal regulation.

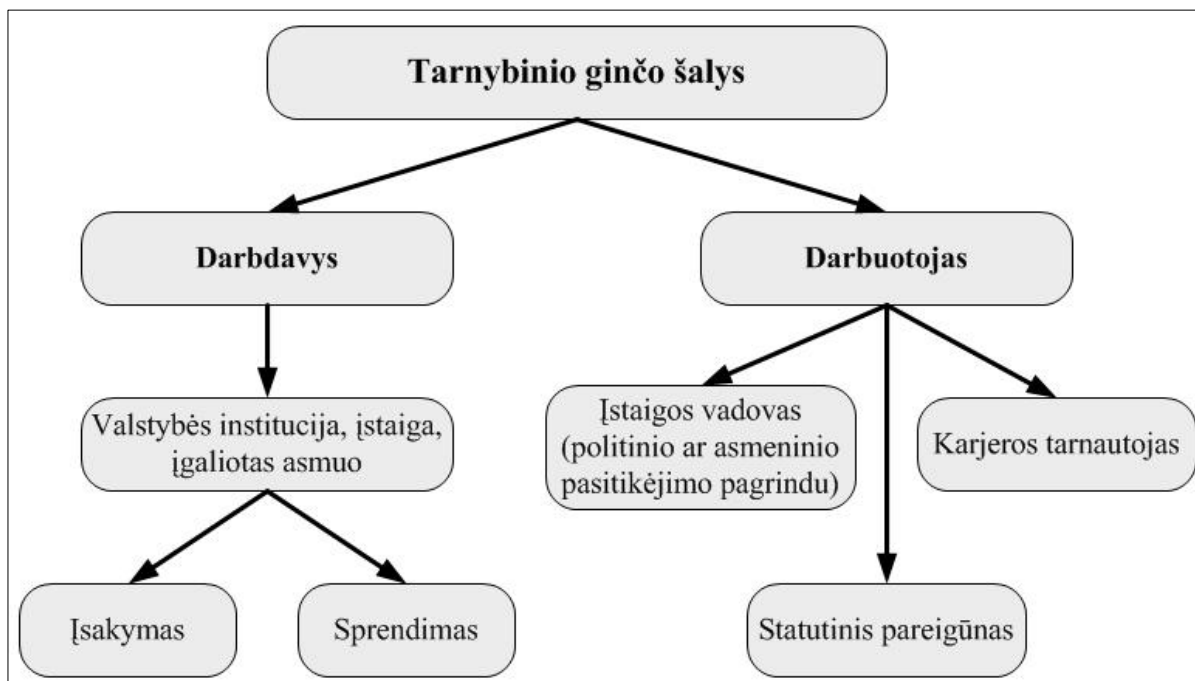
The second part of the paper examines the practice of the Supreme Administrative Court of Lithuania in proceeding with cases relating to disputes over civil service, the basis for civil servant dismissal and problems of concern of its practical application. Research analysis differentiates among the following three main categories of the dismissed civil servants: 1) Senior Officials of public institutions; 2) Career Civil Servants; and 3) Statutory Officers.

Civil servants work in best interests of the State and fulfil the tasks of public administration. Civil service labour relations develop between the employer (the State) and the civil servant therefore they are based on the principle of hierarchy in order to ensure the public interest.

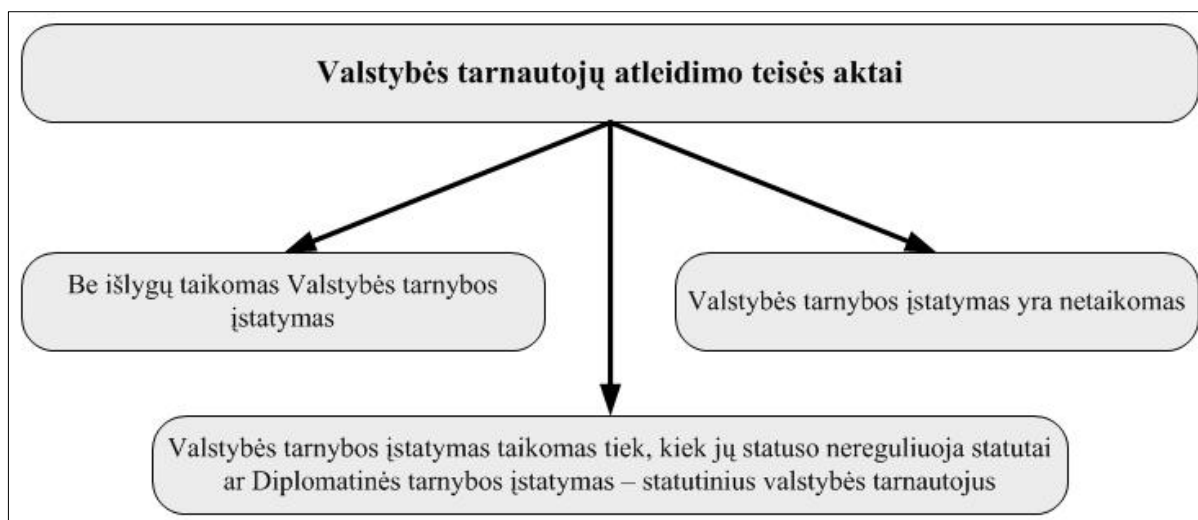
Legal relations between the State and civil servants are regulated by different branches of law: Administrative Law, Labour Law, and Constitutional Law. Unity of the civil service system does not deny the possibility of differentiated regulation of the dismissal of civil servants. The legislator prefers the Civil Service Act in ending civil service, and to fill the existing gaps provisions of the Labour Code are employed.

The practice of the Supreme Administrative Court of Lithuania when investigating peculiarities of the dismissal of civil servants reveals the concept of malfeasance, imposition of different penalties, and identifies legal acts applicable for ending the official relationship in the civil service. Superior Officials of public institutions taken into the service on the basis of political trust are dismissed after they lose trust of the service that has admitted them into the service. Basis for the dismissal of Career Civil Servants are provided in the Civil Service Act. Statutory Civil Servants are dismissed by the specific legal acts or the acts confirmed by statutes. In case of dismissal of Career Civil Servants and Statutory Officials, Labour Law norms are applicable when resolving collisions of legal norms.

Priedai

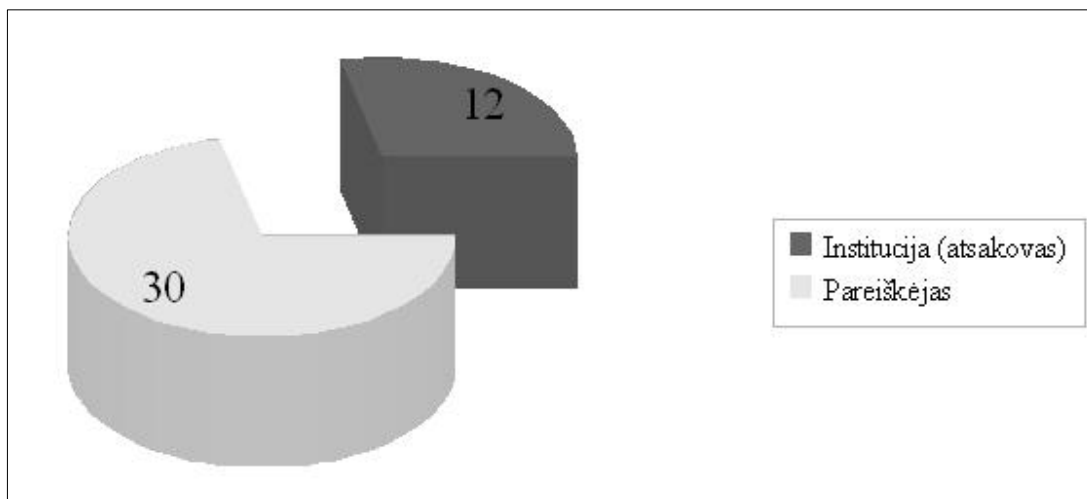
1 pav. Tarnybinio ginčo šalys.

2 pav. Reikšmingi atleidimo iš tarnybos šaltiniai.

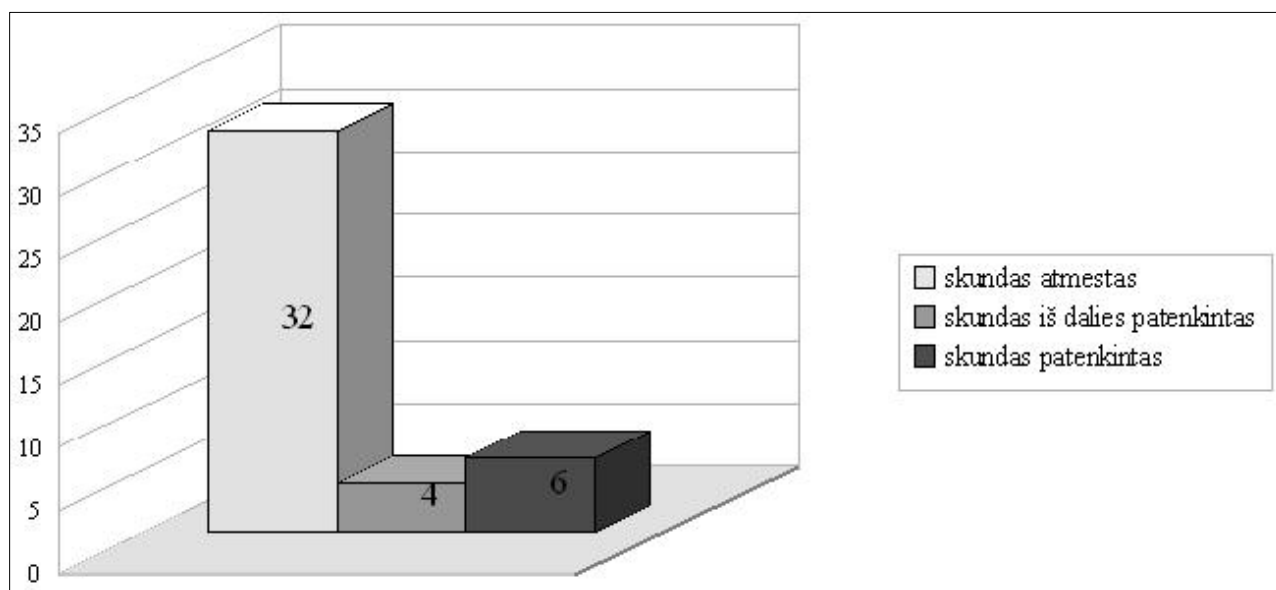
3 pav. Tarnybinio ginčo nagrinėjimo tvarka.

4 pav. Lietuvos vyriausiam administraciniam teismui pateiktųjų šalių pasiskirstymas baigiamajame darbe išnagrinėtose bylose.

5 pav. Darbe išanalizuotų bylų pagrindinės tarnybinių ginčų priežastys.

6 pav. Baigiamajame darbe išnagrinėtų apeliacinių skundų rezultatai.